

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Hudební činnosti ve věkově heterogenní třídě mateřské školy

Vypracovala: Eliška Kázecká

Vedoucí práce: PhDr. Alena Váchová

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci „Hudební činnosti ve věkově heterogenní třídě mateřské školy“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem PhDr. Aleny Váchové, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

Poděkování

Velice děkuji své vedoucí bakalářské práce PhDr. Aleně Váchové, že se ujala mého tématu. Děkuji za odborné vedení, ochotu, trpělivost a vstřícnost, kterou mi projevila. Děkuji paní ředitelce Mgr. Věře Chaloupkové za podporu v náročných chvílích a stejně tak celé své rodině.

Abstrakt: Bakalářská práce má za cíl hledat možnosti, jak realizovat hudební činnosti ve věkově heterogenní třídě běžné mateřské školy, aby k nim děti získávaly pozitivní vztah a zároveň se rozvíjely jejich hudební schopnosti. Teoretická část se nejprve věnuje charakteristice současného předškolního vzdělávání a specifikům věkově heterogenních tříd mateřské školy, poté hudebním činnostem v předškolním vzdělávání a možnostmi jejich využití. V praktické části je vytvořen tříměsíční program hudebních činností pro konkrétní věkově heterogenní třídu mateřské školy, který je realizován a vyhodnocen. Díky realizaci tohoto programu jsem došla k závěru, že v méně početné skupině dětí lze praktikovat hudební činnosti mnohem lépe a nezáleží na tom, je-li třída věkově homogenní nebo heterogenní.

Klíčová slova: hudební činnosti, předškolní vzdělávání, věkově heterogenní třída

Abstract: The aim of this bachelor thesis is to find possibilities how to realize musical activities in the age-heterogeneous class of kindergarten, so that children gain a positive relationship to them and at the same time develop their musical skills. The theoretical part first deals with the characteristics of contemporary pre-school education and specifics of age-heterogeneous nursery classes, then with musical activities in pre-school education and possibilities of their use. In the practical part is created a three-month program of musical activities for a specific age-heterogeneous nursery class, which is implemented and evaluated. Thanks to the implementation of this program, I came to the conclusion that in smaller group of children it is possible to practise musical activities much easier, regardless of whether the class is homogeneous or heterogeneous in age.

Key words: age-heterogeneous class, music activities, pre-school education

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Vzdělávání v mateřských školách.....	10
1.1 Charakteristika současného předškolního vzdělávání	10
1.1.1 Didaktika předškolního vzdělávání	13
1.2 Organizační formy vzdělávání	14
1.2.1 Třídění organizačních forem v předškolním vzdělávání	14
1.3 Metody předškolního vzdělávání.....	16
1.4.1 Klasifikace vzdělávacích metod.....	17
1.5 Specifika vzdělávání ve věkově heterogenních třídách	19
1.6 Plánování ve třídě MŠ	20
2 Hudební činnosti v předškolním vzdělávání	22
2.1 Hudební vývoj dítěte v předškolním věku	25
2.2 Klasifikace hudebních schopností	26
2.3 Využití hudebních činností v RVP	28
PRAKTICKÁ ČÁST	30
3 Cíl práce a metody jeho naplnění	30
3.1 Cíle práce.....	30
3.2 Metodika práce	30
4 Program hudebních činností pro věkově heterogenní třídu v mateřské škole ..	32
4.1 Tematický celek č. 1 PODZIM JE TU	32
4.1.1 Dešťové kapičky	33
4.1.2 Foukej, foukej větříčku.....	34
4.1.3 Lesíček	36
4.1.4 Houbař.....	38

4.2	Tematický celek č. 2 MY JSME MUZIKANTI.....	41
4.2.1	Tluče bubeníček	41
4.2.2	Já jsem muzikant	43
4.2.3	Muzika do tance vyhrává	45
4.2.4	Sláva naší muzice	47
4.3	Tematický celek č. 3 VÁNOCE SE BLÍŽÍ	50
4.3.1	Čertí hrátky.....	50
4.3.2	Těšíme se na Vánoce.....	52
4.3.3	Čekáme na Ježíška.....	54
4.4	Závěrečné vyhodnocení	56
	ZÁVĚR.....	60
	SEZNAM ZDROJŮ.....	61
	SEZNAM PŘÍLOH	63

Motto:

„Hudba je těsnopis emocí. Emoce, které lze popsat tak nesnadno, jsou přímo sdělovány člověku v hudbě a v tom je její síla a význam.“

Lev Nikolajevič Tolstoj

ÚVOD

Když jsem se zamýšlela nad tématem mé bakalářské práce, jednoznačně vyhrálo téma týkající se hudebních činností. Ač se nepokládám za hudebníka na výborné úrovni, moc ráda s dětmi zpívám, tancuji, hýbu se. Od mých sedmi let jsem navštěvovala základní uměleckou školu, kde jsem se učila hře na klavír. To mi vydrželo téměř osm let. Poté jsem z rodinných důvodů hry nechala a vrátila se k ní znovu až s dětmi v mateřské škole.

V naší mateřské škole jsem začínala na pozici chůvy, ale ihned jsem měla možnost s dětmi u klavíru zpívat, jelikož jsem tam byla jediná, kdo alespoň trochu na klavír uměl hrát. Byla jsem ale překvapena, když jsem zjistila, že mnoho dětí nezná ani klasické lidové písně jako Prší, prší a Skákal pes. Byla jsem za tuto příležitost velice ráda a opravdu mě to bavilo. Bohužel ale k tomu nebylo tolik prostoru a možností, jako bych si představovala. Největším problémem bylo, že naše mateřská škola je jednotřídní a věkově heterogenní. Navštěvují ji děti od dvou do sedmi let. V tomto kolektivu je opravdu velice těžké realizovat hudební činnosti tak, aby to mělo nějaký smysl. Po náročných pokusech snaha zařadit pravidelně hudební činnosti téměř vždy ztroskotala. Po pár minutách nejmenší děti plakaly, protože chtěly chovat. Některé děti se během chvilky rozutekly k hračkám a postupně se k nim přidávaly další. Nakonec hudební činnosti skončily tak, že jsme stěží nacvičili pár písní na besídku. Proto jsem se rozhodla, že svou bakalářskou práci zaměřím právě na toto téma a vyzkouším s dětmi pracovat během tří měsíců každý den. Ale s tím rozdílem, že budu systematicky hledat možnosti, jak realizovat hudební činnosti ve věkově heterogenní třídě mateřské školy. Chtěla bych docílit toho, aby děti hudební činnosti zaujaly, bavily, ne aby je braly jako nudnou nutnost. V teoretické části se budu zabývat charakteristikou současného předškolního vzdělávání, specifiky vzdělávání ve věkově heterogenních třídách mateřské školy a teorií hudebních činností.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vzdělávání v mateřských školách

Zpočátku bylo předškolní vzdělávání chápáno jako méně významné a mateřské školy byly brány spíše jako instituce pro zaopatřování dětí zaměstnaných rodičů. Během 20. století a zejména v současné době ale dospěla společnost k poznání o vysoké užitečnosti předškolního vzdělávání. Je součástí celoživotního vzdělávání a má velký vliv na vyrovnávání nedostatků u mnoha dětí. Tyto nedostatky mohou být způsobeny nepříznivým rodinným prostředím, etnickým původem, jazykovým zaostáváním a jinými negativními podmínkami vývoje dítěte. Jedním z úkolů předškolního vzdělávání je také zajistit, aby dítě bylo náležitě a co nejlépe dle individuálních možností připraveno na přechod do základní školy. (Průcha, Koťátková, 2013)

1.1 Charakteristika současného předškolního vzdělávání

Podle Opravilové (2016) důležitou roli v transformaci, demokratizaci a humanizaci předškolní výchovy sehrálo zaměření výchovy na osobnost jedince. Se základními principy tohoto přístupu souvisí **osobnostně orientovaný model předškolní výchovy**. Tento model vymezil hlavní znaky osobnostního přístupu, formuloval základní požadavky a charakterizoval podmínky, za kterých tento systém může fungovat. Díky tomuto systému mohou pedagogové vytvářet vlastní varianty s ohledem na konkrétní podmínky.

V předškolním věku je základní činností dětí hra, která je nedílnou součástí procesu vzdělávání v mateřské škole. To probíhá nejen v činnostech řízených, ale také prostřednictvím aktivit spontánních. Do spontánních aktivit často učitel vstupuje, aby dětem pomáhal hru dále rozvíjet, něčím obohatit a v některých chvílích i ukončit. (Šmelová, Prášilová a kol., 2018)

Institucionální předškolní vzdělávání má několik úkolů. Mezi tyto úkoly patří doplňování a podporování rodinné výchovy a s tím související zajištění dostatku mnohostranných a přiměřených podnětů, které vedou k aktivnímu rozvoji a učení dítěte. Předškolní vzdělávání má dále za úkol poskytovat dítěti odbornou péči a obohatit denní program dítěte, tak aby byl smysluplný a aby čas, který dítě stráví v mateřské škole byl pro něho časem radosti, spokojenosti a příjemných zkušeností. (RVP PV, 2018)

Vzdělávání v mateřské škole má usnadnit dítěti jeho další životní a vzdělávací cestu. V tomto období je důležité rozvíjet osobnost dítěte, podporovat tělesný rozvoj a zdraví a pocit osobní spokojenosti a pohody. Stejně tak důležité je dítě správně motivovat k dalšímu poznávání a učení a naučit jej žít ve společnosti ostatních tak, aby chápal normy a hodnoty, které jsou touto společností uznávané. (Šmelová, Prášilová a kol., 2018)

V předškolním vzdělávání je velmi důležitým úkolem vytvářet dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání a to tak, že je v maximální míře přístupováno k dítěti individuálně, dle rozvojových možností každého dítěte. Vzdělávání prochází v posledním desetiletí významnými změnami. *„Pokud se zabýváme dítětem a jeho rozvojem, nesmíme zapomínat, že nejdůležitější je pro dítě svět, ve kterém žije, který ho obklopuje, inspiruje, ve kterém se učí postupně žít.“* (Šmelová, Prášilová a kol., 2018, s. 16)

„Dítě vstupující do mateřské školy ve věku tří let či později je už velmi poučený človíček. Má za sebou velký počet sociálních situací a komunikačních kontaktů, kdy na něj působily četné procesy bezděčného učení.“ (Průcha, Koťátková, 2013, s. 19)

Mezi školskými stupni dostaly mateřské školy jako první ve školním roce 2003/2004 k ověření návrh sjednocujícího vzdělávacího programu. Tento vzdělávací program je od roku 2004 nazýván Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, dále RVP PV. *„RVP PV je osobnostně orientovaný plán, který zahrnuje podmínky pro individualizované výchovné a vzdělávací působení v mateřské škole.“* (Opravilová, 2016, s. 71)

RVP PV vychází ze skutečných potřeb dítěte. Jsou zde zahrnuty věkové a psychické zvláštnosti dítěte a také podmínky, jaké může dítěti poskytnout sociální a kulturní prostředí mateřské školy. V dokumentu nejsou stanoveny konkrétní vyučovací

předměty, ani jednotlivé složky výchovy, jako bývalo dříve zvykem, ale usilujeme o komplexní působení na více složek osobnosti a jejich vzájemného prolínání. (Opravilová, 2016)

Cílové Kategorie dle RVP PV:

- rámcové cíle – univerzální záměry předškolního vzdělávání;
- klíčové kompetence – dosažitelné výstupy v předškolním vzdělávání;
- dílčí cíle – konkrétní záměry ke vzdělávací oblasti;
- dílčí výstupy – dílčí poznatky, postoje a hodnoty, které odpovídají dílčím cílům.

Tyto čtyři cílové kategorie jsou velice těsně provázané a souvisejí spolu.

Rámcové cíle:

- rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání;
- osvojení hodnot;
- získání osobnostních postojů.

Klíčové kompetence:

- kompetence k učení;
- kompetence k řešení problémů;
- kompetence komunikativní;
- kompetence sociální a personální;
- kompetence činnostní a občanské.

Dílčí cíle a výstupy:

- biologické;
- psychologické;
- interpersonální;
- sociálně-kulturní;
- enviromentální.

Předškolní vzdělávání má za úkol rozvíjet dítě po všech stránkách. To znamená po stránce nejen psychické, ale také fyzické a sociální. Cílem je dovést dítě k tomu, aby na konci předškolního vzdělávání bylo jedinečnou a dle jeho možností samostatnou osobností. Dle RVP PV osobností: „...schopnou (kompetentní, způsobilou) zvládat, pokud možno aktivně a s osobním uspokojením, takové nároky života, které jsou na ně běžně kladeny (zejména v prostředí jemu blízkém, tj. v prostředí rodiny a školy), a zároveň i ty, které ho v budoucnu nevyhnutelně čekají.“ (RVP PV, 2018, s. 10)

Vzdělávací obsah je uspořádán do pěti oblastí:

- 1) Biologická oblast – Dítě a jeho tělo
- 2) Psychologická oblast – Dítě a jeho psychika
- 3) Interpersonální oblast – Dítě a ten druhý
- 4) Sociálně-kulturní oblast – Dítě a společnost
- 5) Enviromentální oblast – Dítě a svět

1.1.1 Didaktika předškolního vzdělávání

Předškolní vzdělávání je specifické a liší se od školního vzdělávání. V průběhu vývoje společnosti procházely požadavky na výchovu a vzdělávání mnoha změnami. Didaktika předškolního vzdělávání je pedagogickou disciplínou a je zaměřena na celkový rozvoj osobnosti dítěte. Předmětem didaktiky předškolního vzdělávání jsou cíle, obsah, metody a organizační formy předškolního vzdělávání. (Šmelová, Prášilová a kol., 2018)

Třemi základními prvky, které tvoří tzv. didaktický trojúhelník, jsou dítě-učitel-učivo. Cílem součinnosti těchto prvků je rozvoj dítěte. V předškolním vzdělávání není na rozdíl od školní výuky členěna organizace dne dle rozvrhu do jednotlivých vyučovacích hodin. Je zde zavedena specifická organizace dne, kdy se střídají činnosti. Tyto činnosti plánuje, realizuje a hodnotí učitel na základě toho, jaké má stanovené cíle. Tento systém nazýváme řízeným vzdělávacím procesem. (Šmelová, Prášilová a kol., 2018)

Jeden z hlavních principů Rámcově vzdělávacího programu je umožnění mateřským školám využití různých metod a forem vzdělávání. Tyto formy by měly respektovat vývojové fyziologické, kognitivní, sociální a emocionální potřeby dětí. (Syslová, 2019)

1.2 Organizační formy vzdělávání

„V předškolním vzdělávání organizační formy představují určitý organizační rámec, v němž se, s ohledem na vzdělávací cíle, odehrávají učitelem připravené aktivity pro děti.“ (Syslová, 2019, s. 139).

To znamená uspořádání podmínek k realizaci edukačního procesu tak, aby byl funkční, za použití různých metod a didaktických prostředků. Velmi důležitou součástí při výběru je znalost skupiny dětí ve třídě, jejich potřeb a individuálních schopností. Jinak bude vypadat realizace aktivit ve věkově homogenní třídě a jinak ve věkově heterogenní třídě. V potaz musí být také brána specifika dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a specifika dětí nadměrně nadaných. V předškolním vzdělávání má správná organizace a řízení vzdělávání velký význam. Organizační formy se v průběhu dne střídají a přirozeně prolínají. Úkolem učitele je iniciovat vhodné činnosti, připravit vyhovující prostředí a nabídnout dítěti dostatek příležitostí k poznávání, přemýšlení a porozumění nejen sobě, ale i všemu kolem něj. Role učitele při vzdělávání je různá, a to od přímého řízení až po roli pozorovatele. (Syslová, 2019)

1.2.1 Třídění organizačních forem v předškolním vzdělávání

Organizační formy klasifikujeme z hlediska časového, z hlediska místa, kde probíhá vzdělávání a také z hlediska počtu dětí, se kterými pedagog pracuje. (Vališová, Kasíková, 2011)

V současném pojetí předškolního vzdělávání mohou být vzdělávací činnosti realizovány kdykoli v době pobytu dítěte v mateřské škole. Vzdělávací činnosti nemusí

tedy probíhat pouze v průběhu dopoledních činností. Je ale nutné důkladně promýšlet organizaci. Řízené a spontánní aktivity by měly být vzájemně propojené a vyvážené. Časový rozvrh činností je ale také ovlivněn právními předpisy, které se týkají psychohygieny dítěte a časového rozložení každé konkrétní mateřské školy. Pedagog plánuje vhodné organizační formy a strategie tak, aby se dítě učilo, pokud možno prostřednictvím reálných prožitků. To znamená, že volí vhodné podmínky, tak aby zajistil činnostní učení hrou a také přímými zážitky, pokud to lze v autentickém prostředí. Patří sem nejen exkurze, výlety, ale také poznávání přírodních jevů prostřednictvím přímého pozorování na zahradě, v lese, ve městě a tak dále. (Syslová, 2019)

Při přípravě organizační formy je jedním z nejvýznamnějších hledisek počet dětí, se kterými pedagog pracuje. Jednou z důležitých forem současného vzdělávání je forma **individualizovaná**. Tato forma obsahuje činnosti, které jsou zaměřené na jedno konkrétní dítě dle jeho individuálních potřeb, odlišností a zájmů. Vhodné je zde vycházet z pedagogické diagnostiky. (Syslová, 2019)

Další formou je forma **individuální**. Individuální forma vychází ze samostatné činnosti dítěti při dosahování cílů. Jedná se o činnosti v rámci zvoleného tématu, kdy ale dítě pracuje svým způsobem a tempem, které mu vyhovuje. Nejedná se tedy o činnost pro konkrétní dítě s cílem jeho individuální podpory. Činnosti připravené pro ohraničený počet dětí se nazývají **skupinovou organizační formou**. (Syslová, 2019)

Vhodnou skupinovou formou v předškolním vzdělávání je **kooperativní učení**. Jedná se zde o společné plnění zadaného úkolu. „*Kooperativní uspořádání výuky je založeno na principu spolupráce při dosahování cílů. Výsledky jednotlivce jsou podporovány činností celé skupiny a celá skupina má prospěch z činnosti jednotlivce. Základními pojmy kooperativního vyučování jsou tedy sdílení, spolupráce a podpora.*“ (Syslová, 2019, s. 145). Autorka dále uvádí, že skupiny mohou být podle rozličných charakterů. Mohou být rozděleny podle tempa dětí, náročnosti úkolu nebo charakteru činnosti. Vždy je ale třeba vytvořit takové psychosociální klima, které umožní dětem spolupodílet se na daném úkolu a vzájemně se podporovat a respektovat. Učitel je zde spíše v roli pozorovatele, nebo moderátora.

Běžně používanou formou v předškolním vzdělávání je vzdělávání **frontální**. Frontální vzdělávání je zaměřeno na práci s celou skupinou dětí ve třídě, a to na základě stanovených cílů a očekávaných výstupů. To vše je v souladu s organizací dne v mateřské škole. Toto vzdělávání má svá určitá specifika. Rozvíjí se zde zejména pocit sounáležitosti, povzbuzení pocitu vlastní hodnoty a sebedůvěry. Dítě získává pocit vlastní důležitosti a toho, že mezi ostatní děti patří. Celou aktivitu plně řídí pedagog. V tomto případě ale nesmí zapomínat na odlišné úrovně vývoje jednotlivých dětí. Rizikem této formy vzdělávání je nedostatečně se rozvíjející samostatnost a tvořivost dětí. Opomíjené mohou být mladší děti, aby nerušily děti starší. Stejně tak děti, které jsou méně průbojné. (Šmelová, Prášilová a kol., 2018)

1.3 Metody předškolního vzdělávání

Pojem metoda vychází z řeckého methodos, což znamená „cesta směřující k cíli“. Dle Maňáka (2003) tím označujeme určité prostředky s postupy a návody, díky kterým můžeme dosáhnout cíle, a to v kterékoli činnosti. Výukové metody jsou způsoby, které umožňují učiteli vysvětlit, upevnit a zopakovat učivo. Výuková metoda je tedy jednou ze základních didaktických kategorií, díky které lze předávat a osvojovat vědomosti i dovednosti a rozvíjet poznávací procesy žáka. V předškolním vzdělávání jde o specifický způsob činností, které směřují k rozvoji dítěte předškolního věku a dosažení cílů, to znamená očekávaných výstupů a klíčových kompetencí v souladu se ŠVP a TVP. Při volbě metod je důležitým kritériem nejen cíl a obsah vzdělávací činnosti, ale také samotný přístup učitele ke vzdělávacímu procesu. Neméně důležitá je pak také efektivita interakce a komunikace mezi učitelem a dětmi. Při volbě vhodných vyučovacích metod vychází učitel z potřeb dětí, jejich schopností, přirozené zvědavosti a vzájemné kooperaci ve třídě. Učitel mateřské školy musí respektovat individualitu dítěte, které vstupuje do mateřské školy a má určité informace samo o sobě a o okolním světě.

Podle Maňáka a Švece (2003) plní výukové metody tyto funkce:

- funkce zprostředkování vědomostí a dovedností;
- funkce aktivizační, díky které učitel žáka motivuje a aktivizuje k učební činnosti;

- funkce formativní, kdy dochází k formování a rozvoji osobnosti dítěte;
- výchovná funkce;
- komunikační funkce, která je nezbytná pro výuku.

1.4.1 Klasifikace vzdělávacích metod

Odborná literatura uvádí mnoho různých klasifikací metod. Tyto metody jsou různě uspořádávány a tříděny na základě společných znaků.

Klasifikace dle Maňáka, Švece (2003):

I. Metody slovní:

- monologické metody (popis, vysvětlování, vyprávění);
- dialogické metody (rozhovor, diskuse, dramatizace);
- metody práce s učebnicí, knihou.

II. Metody názorně demonstrační:

- pozorování předmětů a jevů;
- předvádění (předmětů, modelů, pokusů, ...);
- demonstrace statických obrazů;
- projekce statická a dynamická.

III. Metody praktické:

- nácviky pohybových a pracovních dovedností;
- žákovské laborování;
- pracovní činnosti;
- grafické a výtvarné činnosti.

IV. Metody z hlediska aktivity a samostatnosti žáků:

- metody sdělovací;
- metody samostatné práce;
- metody badatelské a výzkumné.

V. Metody z hlediska myšlenkových operací:

- postup srovnávací;
- postup induktivní;
- postup deduktivní;
- postup analyticko-syntetický.

VI. Varianty metod z hlediska fází výuky:

- metody motivační;
- metody expoziční;
- metody fixační;
- metody aplikační.

VII. Varianty metod z hlediska forem vzdělávání a prostředků:

- kombinace metod s vyučovacími formami;
- kombinace metod s vyučovacími pomůckami.

Vzdělávací metody učitel vhodně kombinuje tak, aby se prolínaly, případně podle potřeby opakovaly. Vychází z cíle, který si stanovil, z očekávaného výstupu a z plánovaného učiva a jeho analýzy. V předškolním vzdělávání uplatňuje učitel každodenně metody, které odpovídají věku dítěte a jeho psychologickým a didaktickým potřebám.

1.5 Specifika vzdělávání ve věkově heterogenních třídách

Koťátková uvádí, že děti raného věku a děti starší mají různé aktuální potřeby, proto je vhodnější zařazení dětí raného věku do samostatné třídy. Neznamená to však, že ve věkově heterogenní třídě je situace neřešitelná, je pouze o něco složitější. Záleží zde na provázanosti některých podmínek, jako je například personální uspořádání. Neméně důležité jsou prostorové podmínky a správně naplánovaný obsah vzdělávací nabídky. (Koťátková, 2008)

Za věkově heterogenní třídu považujeme třídu, ve které jsou zařazeny děti všech věkových skupin. To znamená od tří do šesti let (respektive od dvou do sedmi let). V takto věkově heterogenní třídě ředitelka zařazuje přiměřený počet dětí do tříd a z hlediska zastoupení jednotlivých věkových skupin rozděluje děti do tříd co nejrovnoměrněji. Dále by měla dbát na vyvážené rozdělení dětí ve třídě podle pohlaví a je-li třeba, umožnit integraci postižených dětí. Vybavenost tříd by měla disponovat dostatečným množstvím hraček, materiálů a pomůcek vzhledem k rozdílnému věku dětí. Při vzdělávání dětí, které jsou mladší tří let, musí být pedagog více aktivnější nejen v řízených činnostech, ale také více podněcovat zájem dítěte. Vědomě volí cíle a přípravu nabídek vzdělávání s ohledem na věkové skupiny a respektuje individuální tempo dětí. Pro dítě se stává určitým vzorem a podle toho musí jednat, více slovně komunikovat i gestikulovat. Dá se říct, že pedagog v jisté míře musí až přehrávat. (Havlínová a kol., 2000)

Jak ve věkově heterogenní, tak ve věkově homogenní třídě jsou metody výchovně-vzdělávacích činností téměř stejné, ale je nutné, aby se častěji například lišily formy. Činnosti, které lze běžně provádět ve skupině se staršími dětmi, je potřeba s dětmi raného věku uskutečňovat v menším kolektivu nebo individuálně. U dítěte raného věku je nejdůležitější součástí učení volná hra. To znamená, že dítě si samo volí námět hry, záměr, hračky, různé předměty a také herní partnery. Ve hře se snaží aktivně komunikovat všechny věkové kategorie. Řeší problémy, přijímají vůdčí pozice, nebo se podřizují a také se učí vyrovnat se s odmítnutím. Učitelka by do volné hry neměla

zbytečně zasahovat, ale respektovat soustředění dítěte na hru a pouze děti hrou provázet. (Splavcová, Kropáčková, 2016)

Věkově heterogenní třídy znamenají pro děti přirozené prostředí, které připomíná prostředí sourozenecké. Soužití mladších se staršími vede mladší děti k napodobování starších dětí a také ke snaze vyrovnat se jim. Už jen tím, jak mladší děti pozorují starší při volné hře, je ovlivňována kvalita hry mladších dětí. Všimají si způsobů řešení konfliktů či nedorozumění mezi staršími dětmi a vnímají tedy, že určité chování má také své následky. Starší se podílejí na začlenění mladších dětí do skupiny tím, že je zapojí do své herní skupiny. Mladším dětem pomáhají, vysvětlují různé postupy a tím se samy učí lépe vyjadřovat, vede je to k určité citlivosti a tím celkově k prosociálnímu chování. (Průcha, Kořátková, 2013)

Rizikem však může být to, že si mladší děti zvyknou na pomoc starších a spoléhají na ně až příliš. Někdy také dochází k situacím, kdy starší dítě mladší odstrkuje, utlačuje, nebo dokonce vydírá. Rozhodnutí, jak věkově uspořádat děti do tříd, je v kompetenci mateřské školy. Věkově heterogenní třídy simulují lépe běžné sourozenecké prostředí, ale znamenají pro pedagoga o něco náročnější plánování práce a organizace ve třídě. Věkově homogenní třídy tedy znamenají pro pedagoga snazší plánování práce, ale je zde zároveň nebezpečí menší individualizace vzdělávací nabídky. (Havlínová a kol., 2000)

1.6 Plánování ve třídě MŠ

„Plánování pro třídu znamená tedy konkretizaci standartních programů, specifikaci obecných cílů na podmínky třídy, plánování prostředků a zvažování podmínek pro dosažení těchto cílů.“ (Vališová, Kasíková, 2011, s.129) Tyto autorky dále uvádějí, že plán třídy by měl být náročný, ale zároveň reálný a také splnitelný.

Obtížnost dílčích vzdělávacích cílů a vzdělávací nabídku volíme podle věku a konkrétních možností a schopností dítěte tak, abychom co nejlépe podporovali jeho vývoj a maximálně jsme se přiblížili očekávaným výstupům, které by děti měly na konci předškolního období zvládnout. (RVP PV, 2018)

Na úrovni školy plánují předškolní pedagogové formou integrovaných bloků, které propojují obsahy z více vzdělávacích oblastí, „vztahují se k určitému tématu, k praktickým životním situacím nebo praktickým činnostem, k určitému produktu apod. a mají podobu tematického celku, projektu či programu“ (RVP PV, 2018, s. 47). Syslová (2019) upozorňuje, že v současné době panuje terminologická nejednotnost v užívání těchto pojmů. Autorka pro plánování krátkodobých vzdělávacích celků ve třídě používá pojem tematická část, která dle ní rozpracovává téma školního programu. Oproti tomu Svobodová (2007) či Smolíková (2005) používají pojem tematický celek. Svobodová (2007) ho definuje jako integrovaný třídní blok, který propojuje společné téma, popř. námět nebo motiv, které jsou dětem blízké. Vycházíme z tohoto pojetí a v praktické části práce uvádíme krátkodobé vzdělávací třídní celky jako tematické celky.

2 Hudební činnosti v předškolním vzdělávání

Za hudební činnost považujeme vlastní kontakt jedince s hudbou. I přesto, že v dnešní době ustupuje zpívání v rodinném prostředí do pozadí, je zpěv stále pro dítě tím nejpřirozenějším projevem. Pomocí zpěvu rozvíjíme nejen hudební schopnosti, ale i řečový projev dítěte.

Hudební činnosti jsou řazeny do čtyř kategorií:

- pěvecké;
- poslechové;
- instrumentální neboli nástrojové (Orffův instrumentář);
- hudebně pohybové.

Hlasová výchova rozvíjí dětský hlas a chrání ho před poškozením. Díky hlasové výchově se děti učí správným pěveckým návykům. Dle Tiché (2009) znamená zpívat dobře dýchat a dobrý dech předpokládá správné držení těla.

Pěvecký postoj vypadá tedy tak, že stojíme mírně rozkročení, chodidla jsou plně opřená a váha těla je rozložena do obou nohou. Ramena jsou uvolněná a ruce volně podél těla, hlava vzpřímená. (Tichá, 2009)

Pěvecký sed vypadá tak, že sedíme na kraji židle, chodidla jsou opřena celou plochou o zem a jsou mírně předsunutá. Kolena jsou od sebe na šíři ramen (zpevnění podbřišku). Ramena jsou volně, ruce položené v klíně, nikoli na kolenou. (Tichá, 2009)

Klek na patách používáme v situaci, že pracujeme s dětmi na koberci. V tomto případě jsou kolena mírně roztažená, tím dochází k zapojení svalů v podbřišku a uvolnění spodních žeber. Díky tomu se otevře cesta dechu k bránici. (Tichá, 2009)

Správně dýchat znamená dýchat celým dechovým aparátem. Díky tomu jsou hlasivky chráněny před příliš velkým tlakem dechu, protože výdech je regulován pomocí bránice, mezižeberních a břišních svalů. Cílem je děti vést ke klidnému a prohloubenému dechu bez účasti ramen a za pomoci bránice. Rozlišujeme dýchání klíčkové, hrudní a břišní. Dle Kulhánkové (2000) pomalé a hluboké břišní dýchání snižuje svalové i psychické napětí a tak příznivě ovlivňuje psychiku. Hlavní dýchací sval, tedy bránice, při nádechu klesá

a při výdechu se zvedá a vytlačuje vzduch ven. Nápomocny jsou jí při tom břišní svaly svým stahem a tlakem na břišní dutinu. Tím dochází k masáži vnitřních orgánů. Guillaud (2015) radí, že při nácviku je vhodné použít motivaci, kdy si představujeme v břiše nafukovací balonek, či míček. Ruce se položí na spodní část břicha a při nádechu se míček naplní vzduchem, při výdechu se vypouští. Chybou při tomto nácviku je zvedání ramen při nádechu a zhroucení hrudníku při výdechu.

Zpěvní neboli hlavový hlas, či tón, se ozve tehdy, je-li hrtan uvolněný. Znamená to tedy, že je čelist uvolněná, kořen jazyka měkký a dech prohloubený a klidný. K navození hlavového tónu používáme tzv. glissando, tedy klouzání z vyšší hlasové polohy do nižší hlasové polohy a zpět. Nejvhodnější jsou tedy sestupné melodie. Využíváme spojení souhlásek se samohláskami, např. kuku, huu, buu... (Tichá, 2009)

Správná artikulace, jak uvádí Tichá (2009), se zpěvem úzce souvisí. Důležité je zbavit mluvidla přebytečného napětí a deformací. Využívají se zde techniky k uvolnění mimických svalů, rtů, čelisti a jazyka. Účinná jsou gymnastická cvičení jazyka, spojená s nápravou dechu (čertík, houpačka...).

Zásady hlasové výchovy podle Tiché (2009):

- Dětem nedovolujeme hlasitý a skandovaný způsob zpěvu, snažíme se nepodporovat mluvozpěv.
- S dětmi často zařazujeme hry a cvičení na probuzení hlavového tónu a hlavové rezonance.
- Zařazujeme spíše písně s rozsahově náročnější melodií, abychom předešli monotónnímu mluvení místo zpěvu.
- Zpočátku zpíváme spíše písně, které mají sestupnou melodii od vyšších tónů k nižším, například píseň Pec nám spadla.
- Dočasně zvýšíme hlasovou polohu písní tak, aby část melodie zněla nad f1.
- Dočasně vyřadíme písně, které mají vzestupné tónové řady, jako je například píseň Vyletěla holubička ze skály a ty písně, které mají značnou část melodie v poloze pod e1.

- Upřednostňujeme ty písně, kde je přehledná melodická linka a opírá se o tóny tónického kvintakordu, to znamená 1., 3. a 5. tón ve stupnici, a to vzestupně i sestupně, například píseň Cib cibulěnka.
- Nezpíváme pouze písně, které mají živou a veselou melodii, ale i písně klidné, kde melodická linka volně plyne a zpěv převažuje nad mluvou, například píseň Spi, děťátko, spi.
- U písní se nejprve zaměříme na melodii a to tak, že text nahrazujeme zvukomalebnými slabikami. Například píseň Pec nám spadla nejprve zpíváme na slabiky ňaf, ňaf, ňaf.
- Před zpěvem písně by měly děti nejprve zahoukat, nebo zamňoukat, pro navození zpěvného hlasu.
- Říkadlové melodie využíváme ke zpřesnění čistoty zpěvu.
- Při nácviu písní a jejich opakování nasloucháme hudebně zaostávajícím dětem, nenecháváme je bez kontroly. Často jim dopřejeme zpívat sólově, ve dvojicích, nebo v menších skupinkách a podporujeme je čistým zpěvem. Při návratu k mluvozpěvu znovu využijeme zvukomalebných slabik.
- Zpěv dětí hodnotíme nejen sluchem, ale také zrakem.

Sluchové vnímání

„Děti se musejí naučit soustředěně vnímat hudební podněty přicházející k nim zvnějšku, ale i svůj hlas. Tím rozvíjejí svůj hudební sluch. Jeho podstata spočívá v sluchovém rozlišování jednotlivých vlastností tónů: síly, délky, barvy, výšky a uvědomování si jejich vzájemných vztahů.“ (Tichá, 2009, s. 49)

Začínáme tím nejjednodušším, a to rozlišením **délky a síly** tónu. Později zařazujeme rozlišení **barvy a výšky** tónu. Vše cvičíme formou hry a využíváme nápadných kontrastů: dlouze-krátce, silně-slabě, vysoko-nízko. Důležité je podpořit sluchové vnímání zrakem, hmatem a hlavně pohybem. (Tichá, 2009)

Při sluchovém vnímání se uplatňuje tzv. **témbrový sluch**, který se vyvíjí dříve než sluchové vnímání výšky tónu a později nám právě **témbrový sluch** pomáhá při

rozlišování hudební výšky. Právě díky témbrovému sluchu vnímají děti vysoké tóny jako tenčí a hluboké tóny jako temné, či těžké. (Sedlák, Váňová, 2013)

Vnímání rytmu

Rytmus je pojem, který vyznačuje druhy pohybu. Tyto různé druhy pohybu jsou organizovány v časové posloupnosti. Je základním výrazovým prostředkem a neoddělitelným prvkem zvukové stránky hudby. (Sedlák, 2013)

Díky rytmickému cítění může dítě rytmus prožívat. Rozeznává střídání krátkých a dlouhých hodnot. K rytmickému doprovodu není potřeba použít hudební nástroj. Doprovod k písním je možný za pomoci tleskání, dupání, pleskání, tzv. hrou na tělo. Nedílnou součástí je také vnímání pravidelných dob v taktu čili pulzace. (Kulhánková, 2000)

2.1 Hudební vývoj dítěte v předškolním věku

Již od narození jsou hudební projevy dítěte spojeny s ostatními psychickými funkcemi. Jsou tedy součástí obecného psychického vývoje. V tomto období je hudební rozvoj podmíněný sluchovou citlivostí, která se vyvíjí a také hlasovou funkcí související s rozvojem dětské řeči a tvorbou múzických faktorů, díky kterým se utváří přechod k pěvecké činnosti dítěte. Hudební projevy jsou těsně vázány na motoriku a na rytmické projevy. (Sedlák, 1974)

Již po několika dnech od narození začíná fungovat sluchový analyzátor a je dokonale vytvořen kochleární aparát. Již koncem druhého měsíce dokáže dítě vnímat tóny. Velmi brzy se také probouzí smysl pro rytmus, který se utváří na základě funkční činnosti organismu a biologického rytmu (srdeční tep dítěte, dýchání). Již v šesti měsících dítě zaujme ostře rytmizovaná melodie. V osmnácti měsících dítěte poté můžeme vidět jeho reakce na výrazný rytmus, a to pohyby rukou, nohou i celého těla. (Sedlák, 2013)

Dle Sedláka (1989), je podmínkou hudebního vývoje zrání nervových struktur, které je podmíněno v prvních fázích života dítěte genetickými faktory a v dalších

obdobích hlavně učením a prostředím. Zrání a učení spolu tedy úzce souvisí a to proto, že zrání se urychluje právě učením a získáváním zkušeností a hudební výchova je tedy účinnější, pokud dítě dosáhne potřebné biologické zralosti. Funkce hlasového orgánu dítěte se ohlašuje ihned po narození a to křikem. V 6. až 8. měsíci se velice intenzivně rozvíjí sluchový analyzátor. Dítě dokáže rozeznávat charakter hudby. S poznáváním nových písní a jejich opakováním se zvyšuje kapacita hudební paměti.

„Melodické cítění a pěvecká reprodukce se u dítěte úspěšně rozvíjejí jen tehdy, má-li dostatek účinných pěveckých podnětů.“ (Sedlák, 1989, s. 188)

Řečový projev a přesnost pěvecké reprodukce se zdokonaluje kolem třetího roku dítěte. V tomto věku se objevuje u dětí spontánní zpěv, kterým vyjadřují své emoce. Častým podnětem jsou písně, které dítě slyší ve svém okolí. Předškolní věk je rozhodujícím obdobím pro hudební rozvoj dítěte. (Sedlák, 2013) Autor dále zmiňuje, že v období mezi 4. až 6. rokem dítěte dochází vlivem biologického zrání a výchovných podnětů nejen ke rozvoji sluchového analyzátoru, ale zvláště k rozvoji jeho výškově diferenciatní schopnosti. Utváří se hlasový orgán a sílí hlasivkové svalstvo. Toto období je tedy vhodné k rozvoji pěveckých dovedností. Díky rozvoji motorických schopností dochází ke zlepšení koordinace tělesných pohybů. Je zde tedy předpoklad pro hru na hudební nástroje.

„S ohledem na anatomický a psychofyziologický vývoj dětí předškolního věku lze tvrdit, že jde o jednu z nejdůležitějších etap hudebního vývoje, která je-li zanedbána, ovlivní negativně celkový vztah dítěte k hudbě i možnosti jeho úspěšného hudebního rozvoje v základní škole.“ (Sedlák, Váňová, 2013, s.364)

2.2 Klasifikace hudebních schopností

Pojmem hudební schopnosti se již v hudební psychologii zabývalo mnoho psychologů. Sedlák (1974) zmiňuje, že dle Těplova tyto schopnosti neexistují nezávisle na sobě. Pro hudební činnosti jsou tedy předpokladem právě hudební schopnosti. Klasifikace hudebních činností má v odborné literatuře mnoho variant. Sedlák (2013) ve své knize

uvádí, že B. M. Těplov považuje za základní hudební schopnosti tonální citění, které spočívá v emocionálním rozlišení výškových vztahů v melodii, hudební představivost, která má uplatnění při vnímání hudby a v hudební tvořivosti a smysl pro rytmus. Tyto schopnosti tvoří ale pouze základ hudebnosti člověka, a to v brzkém stadiu hudebního vývoje. Na rozdíl od ostatních autorů nezařadil do těchto základních hudebních schopností hudební paměť a chybí zde hudebních schopnosti nutné k hudebním činnostem uměleckého charakteru. (Sedlák, Váňová, 2013)

Sedlák uvádí čtyři druhy klasifikace hudebních schopností:

- hudebně sluchové – rozlišování vlastnosti tónů jako je výška, barva, délka, hlasitost, melodie, harmonie;
- psychomotorické – časové členění hudby tzn. rytmus, metrum, hybnost a tempo;
- analyticko-syntetické předpoklady pro identifikaci výrazových prostředků a hudebních tvarů, na pozadí těchto schopností jsou specifické struktury jako je hudební paměť, tonální a harmonické citění, rytmické citění a hudební představivost;
- hudebně intelektové – hudební fantazie, hudební myšlení.

Hudební schopnosti se v hudebních činnostech vzájemně spojují, podmiňují a vzájemně na sebe působí. (Sedlák, Váňová, 2013)

Hudební dovednosti:

Za hudební dovednosti považujeme cvikem a učením získanou způsobilost k úspěšnému vykonávání hudebních činností. K těmto dovednostem patří třeba jen motorický úkon na hudebním nástroji, jako je například správný prstoklad. Jindy je však dovednost chápána širěji a je spojována i s vědomostmi, a to například při instrumentaci hudební skladby. Díky hudebním dovednostem je možné vykonávat rychlé a plynulé pohyby a také myšlenkové operace, které jsou důležité pro hudební činnosti. Dovednost se při jednoduchých hudebních úkonech utváří především opakováním. V náročnějších hudebních úkonech se uplatňuje již určitá proměnlivost. Prvky nejsou stereotypní, ale

obměňují se podle toho, jaký je záměr hudebníka anebo daný úkol. Při klasifikaci hudebních dovedností se rozlišují hudební dovednosti percepční, motorické, senzomotorické, hudebně intelektové a sociální. (Sedlák, Váňová, 2013)

2.3 Využití hudebních činností v RVP

Hudební výchova provází dítě všemi vzdělávacími oblastmi v RVP PV.

Dítě a jeho tělo

Hudebně pohybové činnosti jsou významné pro fyzické zdraví dítěte a pro jeho kondici. Dochází také k rozvoji jemné a hrubé motoriky a manipulačních dovedností například hrou na jednoduché hudební nástroje. Dítě se učí ovládat dechové svalstvo. Dochází k rozvoji některých smyslů, jako je řeč, sluch, hmat. Učí se sladit pohyb s rytmem, hudbou a se zpěvem. Zařazujeme sem lokomoční pohybové činnosti, manipulační činnosti s hudebními nástroji, uvolňující, dechová cvičení, relaxaci, smyslové hry, hudebně pohybové hry a činnosti. (RVP PV, 2018)

Dítě a jeho psychika

Dochází k rozvoji řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání). Dítě si rozšiřuje slovní zásobu, trénuje sluchovou paměť. Dochází k upevnění orientace v prostoru díky hudebně pohybovým hrám. Rozvíjí se schopnost sebeovládání a také estetického vnímání. Patří sem artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, rozlišování zvuků, učení krátkých textů, jednoduchých písní. (RVP PV, 2018)

Dítě a ten druhý

V interpersonální oblasti dochází k podpoře vztahů mezi dětmi. Patří sem kooperativní hudebně pohybové hry ve dvojicích, nebo skupinkách. Děti se učí ohleduplnosti k ostatním, pomáhat si, spolupracovat. (RVP PV, 2018)

Dítě a společnost

Záměrem této oblasti je seznámení dítěte se světem kultury a umění a budování pozitivního přístupu k němu. Lze tomu přispět společnou přípravou a realizací

společenských zábav, slavností a návštěvami různých kulturních akcí. Dítě si vytváří společenský a estetický vkus a dostává do povědomí informace o existenci jiných kultur a národností. (RVP PV, 2018)

Dítě a svět

Dítě se seznamuje s kulturními objekty, které ho obklopují, jako jsou divadla a kulturní síně. Do povědomí dostává informace o okolním světě a životním prostředí pomocí pohybových her a aktivit na téma přírody. Seznamuje se s jednoduchými písněmi a s hudbou z jiných kultur. (RVP PV, 2018)

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Cíl práce a metody jeho naplnění

3.1 Cíle práce

Cílem mé práce je zaměřit se na hudební činnosti ve věkově heterogenní třídě mateřské školy a zjistit, jak nejlépe lze s dětmi pracovat. Zaměříme se tedy na hledání možností, jak realizovat hudební činnosti ve věkově heterogenní třídě mateřské školy a přizpůsobit organizaci činností věkovému složení třídy tak, aby odpovídaly požadavkům na současné předškolní vzdělávání z hlediska metod a forem práce a aby zároveň přispěly k rozvíjení pozitivního vztahu k hudbě a k rozvoji hudebních dovedností.

3.2 Metodika práce

Mateřskou školu, kde jsem činnosti realizovala, navštěvovalo celkem 28 dětí, z toho bylo 12 dětí mladších a 16 dětí starších. Věkové složení třídy bylo 2-7 let. Třídu jsem rozdělila na dvě skupiny, na starší děti ve věku 4-7 let a na mladší děti ve věku 2-4 roky. Pracovala jsem samostatně s jednotlivými skupinami dětí každý den 30-40 minut a některé dny jsem se pokusila s nimi pracovat společně.

Pro naplnění cílů této práce byl vytvořen tříměsíční program hudebních činností. Je rozdělen do tří tematických celků. Každý tematický celek obsahuje několik podtémat. Tento program byl realizován od začátku měsíce října do konce měsíce prosince. Program byl průběžně vyhodnocován a po ukončení byla tato hodnocení shrnuta v závěrečné evaluaci. Pro realizaci jsem použila metodu zúčastněného přímého pozorování a následné evaluace. Také jsem využila pozorování videonahrávek, které jsem měla k dispozici a každý den si zapisovala poznámky, jak se nám hudební činnosti

dařily. Před zahájením samotného programu byla provedena u pěti dětí prověrka hudebních schopností a krátký rozhovor. To samé jsem zopakovala po dokončení. Během realizace bylo vypracováváno průběžné vyhodnocování každého podtématu. Evaluační otázky a kritéria:

1. Jak děti reagovaly na různé hudební činnosti? Bude sledován zájem dětí o činnosti, jejich pozornost, aktivita, radost či nechuť k různým druhům hudebních činností.
2. Jak děti reagovaly na odlišnou organizaci hudebních činností a použité metody? Sledovány budou reakce dětí na řízené hudební činnosti při rozdělení na skupinu starších a mladších dětí, při společné činnosti celé třídy, reakce na použitý způsob získávání zpětné vazby od dětí, na slovní, názorné a praktické metody, použité pomůcky.
3. Jak se změnil u dětí po aplikaci programu zájem o hudební činnosti? Bude sledováno, zda se u dětí zvýší po aplikaci programu zájem o hudební činnosti, zda je hudební činnosti budou více bavit a budou se na ně děti těšit.
4. K jakému zlepšení hudebních schopností u dětí došlo po aplikaci programu? Bude hodnoceno rytmické cítění, hudební sluch, hudební paměť, tonální cítění a interpretace písně – konkrétní hlediska jsou k nahlédnutí v příloze č.2.
5. Jaká doporučení vyplývají z hodnocení pro realizaci hudebních činností ve sledované třídě? Bude zjišťováno doporučení pro nejlepší realizaci hudebních činností v konkrétní věkově heterogenní třídě mateřské školy.

4 Program hudebních činností pro věkově heterogenní třídu v mateřské škole

4.1 Tematický celek č. 1 PODZIM JE TU

Podtéma:

1. Dešťové kapičky
2. Foukej, foukej větříčku
3. Lesíček
4. Houbař

Dílčí cíle:

- seznámit děti s tématem;
- vytvořit pozitivní atmosféru při hudebních činnostech;
- naučit děti správnému posedu, či postoji při zpívání;
- učit děti správnému dýchání;
- dbát na správnou rytmizaci, udržení tempa;
- naučit děti písně s podzimní tematikou.

Očekávané výstupy:

- děti se těší na hudební činnosti;
- děti zvládají základní rytmizaci písně, vyjadřují 2/4 rytmus tleskáním, pleskáním, podupy;
- děti zvládají správný postoj, či posed při zpěvu;
- děti zvládají písně s podzimní tematikou.

4.1.1 Dešťové kapičky

Přivítání s dětmi v kruhu:

„Dobré ráno, dobrý den, společně si zahrajem.

Písničky si zazpíváme, na bubínky zaboucháme.

Spolu nám to půjde líp, můžem se i zatočit.“

(Vytleskáváme, ruce v bok, hýbeme boky, jako zaboucháme na bubínek, zatočíme se)

Nácvik správného sedu:

Děti víte, co musíme nejprve udělat, než budeme zpívat? Přeci správně si sednout. Sedneme si a pěkně se narovnáme, představíme si, že máme na hrudi hvězdičku. Pokaždé, když se hrbíme, tak hvězdička přestane svítit.

Hra na dirigenta:

Naučíme se hru na dirigenta. Děti si libovolně zvolí, jak budou hrát – tleskání, dupání, pleskání. Jakmile dirigent zvedne ruku, děti se ztiší.

Dirigent ukazuje a ptá se: „Jak se jmenuješ?“ Děti za doprovodu tleskání odpovídají: „Viktorka“. Všichni společně opakují.

Dešťové kapičky:

Vyzkoušíme, jak zní déšť. Dva prsty ťukají o dlaň, prší málo – ťukáme pomalu, prší více – zrychlujeme a ťukáme více nahlas. Když přijde velký liják – plácáme o stehna. Poté zpíváme píseň a doprovázíme se ťukáním.

„Dešťové kapičky, dostaly nožičky, ťapity ťap,

Běhaly po plechu, dělaly neplechu ťapity ťap.“

Zpěv písně:

„Co se stalo? Co se děje?

Venku prší, venku leje.

*My k domečku spěcháme,
pod střechu se schováme.“*

(melodie píseň Prší, prší)

Doprovázíme hrou na rumba koule a naplněná kinder vejce rýží

Některé z dětí udělají ve dvojicích pomocí rukou střechu. Když děti dozpívají, ostatní se pod střechu schovají. Ty, co se schovaly, předávají dvojici, která dělá střechu nástroje a vymění se.

V kruhu rozdáme vařečky a dřívka. Děti opakují po paní učitelce. Ty, co mají vařečky hrají pomalu KAP – KAP. Dirigent zvedne ruku a ukáže na děti, které mají dřívka. Pomocí dřívek děti hrají rychle KAP, KAP, KAP, KAP. Zkoušíme nejprve s mluveným doprovodem, poté jen ťukání.

Hodnocení:

První týden zahájení tohoto projektu patřil k těm nejnáročnějším. Těžkým úkolem bylo děti zklidnit a hlavně ztišit. K tomu přispěla hra „Na dirigenta“. Mladší děti zpočátku hru moc nepochopily, ale nakonec jsme se dopracovaly ke správnému výsledku. Velký úspěch měla píseň „Dešťové kapičky“. Děti bavilo doprovázet píseň ťukáním a pleskáním. Obzvláště když přišel „velký liják“, tak se v doprovodu vyžívaly. Největší problém byl s udržením pozornosti. Poslední den jsme společně probíraly, co děti nejvíce bavilo. Téměř všechny děti se shodly na tom, že měly největší radost z hraní na obyčejné vařečky.

4.1.2 Foukej, foukej větříčku

Přivítání:

„Ať jsi holka nebo kluk, uděláme spolu kruh.

Společně si zazpíváme a taky si zatrsáme,

ať jsi holka nebo kluk, udělej teď na mě kuk“

Nácvik správného sedu: Děti nejdříve si zopakujeme, jak máme u zpívání správně sedět. Kdo si to pamatuje? Schválně zkontrolujeme, jestli sedíme správně. Zkusíme si dát knihu na hlavu. Drží? Nespadne?

Nácvik výdechového proudu: Jak fouká vítr? Zkusíme foukat do dlaní. Nejprve malinko, pak víc a potom úplně nejvíc. Položíme si na dlaň list a sfoukneme ho.

Uděláme vítr. Vítr, který je daleko, foukáme potichu fuuuuuuuu. Když se k nám vítr blíží, foukáme víc nahlas fuuuuuuuu. Jakmile fouká na nás, foukáme nahlas fuuuuuuuuu (dlaně se dáme k ústům).

Zpěv písně:

*„Foukej, foukej větříčku,
shod' mi jednu hruštičku,
shod' mi jednu nebo dvě,
budou sladké obě dvě.“*

Nejprve si píseň vytleskáme, potom zazpíváme s flétnou. Poté se doprovázíme pomocí šustění igelitového pytlíku.

Hra s lístečky: Na zemi leží lístečky a děti chodí po třídě a dupají do rytmu.

*„Létá listí mezi stromy,
poletuje mezi domy,
stromy spolu závodí,
kdo je nejdál odhodí.“*

Na cinknutí trianglu si každý stoupne k některému lístečku.

Relaxace: Lehneme si na zem, položíme dlaně na břicho a zkusíme nafukovat břicho, posloucháme při tom zvuky větru z CD.

Hodnocení:

Druhý týden jsme se po přivítání znovu vrátily ke správnému sedu při zpívání. Tentokrát jsem dětem vyzkoušela dát na hlavu knihu, aby viděly, jestli opravdu sedí rovně. Tato

aktivita měla větší úspěch než vysvětlování s hvězdičkou v minulém týdnu. Neobešla se bez smíchu, protože některým dětem kniha ne a ne držet na hlavě. Stále jsem bojovala s udržení pozornosti. V tomto týdnu jsem několikrát propadala panice, že ani v menší skupině dětí si realizací hudebních činností neporadím. Mladší děti dokonce spolupracovaly lépe než starší. Největší úspěch měla hra „Na vítr“ a „Hra s lístečky“. Nejmenší úspěch měla relaxace. Děti zvládly ležet na zemi opravdu jen malou chvíli. Radost dětí se projevila při doprovodu písně pomocí igelitového pytle. Poslední den jsem na koberec položila velké „smajlíky“. Jeden měl zamračený obličej a druhý se smál. Úkolem dětí bylo postavit se k jednomu z obličejů podle toho, jestli se jim hudební činnosti tento týden líbily. Některé z mladších dětí si nestoupily ani na jeden obličej, protože úkol nepochopily. Se staršími dětmi jsme jim tedy ještě jednou hodnocení názorně ukázaly.

4.1.3 Lesíček

Přivítání:

„Dobré ráno, dobrý den, hezký den si popřejem.

Rukama si zatleskáme, nohama zas zadupáme,

ručičky si zahřejem, na sebe se usmějem.“

Nácvik správného dýchání: Zkusíme si zapískat. Našpulíme rty a zkusíme se nadechnout a dlouze vydechnout. Dáme si ruku na břicho a vnímáme, jak se nafukuje.

Motivace: Dnes se vypravíme do lesa. Chodíte děti do lesa?

Lesíček: píseň s pohybem

Roste, roste lesíček, (ukazujeme na vlasy)

pod lesíčkem cestička, (ukazujeme obočí)

pod cestičkou svíčky, (ukazujeme oči)

pod svíčkami smrky, (ukazujeme nos)

pod smrky ham, (ukazujeme ústa)

pod hamy džbán, (ukazujeme břicho)

pod džbánem kleky, (ukazujeme kolena)

pod kleky schody, (ukazujeme na palce)

pod schody je černá zem! (dupneme)

Rozlišení stoupání a klesání melodie:

Paní učitelka hraje melodii, která stoupá, nebo klesá. Děti podle melodie vstávají, jako když roste strom a sedají, jako když padá list (c, d, e, f, g, a, h, c/ c, h, a, g, f, e, d, c).

Zpěv písničky: „Já do lesa nepojedu“. Nejprve si písničku vytleskáme. Poté ji zpíváme s doprovodem piana.

Hádanka: Jaké zvíře můžeme vidět v lese? Napovím vám. Je zrzavá, má čtyři nohy a žije v noře. Ano, je to liška a o té si také zazpíváme.

„Sedí liška pod dubem,

má píšťalku a buben,

na píšťalku píská

a na buben tříská.“

Děti se rozdělí na skupiny. Některé ukazují, že hrají na píšťalku a některé na buben. Ta liška dělá ale také pořádný hluk. Pojďte zkusíme to také. Pořádně si zakřičíme a zadupáme.

Rozlišení vysoký/nízký tón

Procházíme se po lese. Děti chodí po třídě. Na obloze létá pták (paní učitelka hraje vysoký tón). Na zemi dupe ježek (paní učitelka hraje nízký tón). Když je zahrán vysoký tón, děti zvedají ruce a jdou po špičkách. Když zní nízký tón, jdou jako kačenky.

Hodnocení:

Tento týden starší děti spolupracovaly téměř bez problémů. U mladších dětí byla situace složitější a to tím, že jedno z nejmladších dětí téměř po celou dobu plakalo. Důvodem byl stesk po mamince, proto jsem chlapce téměř celou dobu činností chovala na klíně.

Starší děti tentokrát moc bavil nácvik správného dýchání a také píseň s pohybem „Lesíček“. To mě samotnou překvapilo, jelikož mi tato píseň přišla na děti poměrně složitá. S mladšími dětmi jsme se dostaly pouze k písni „Sedí liška pod dubem“. Ta je ale opravdu bavila. S nadšením ukazovaly, jak hrají na buben a na píšťalku. Nejvíce je zaujal závěr, kdy mohly dělat „rambajz“, jako liška. Zkoušely jsme také rozdíl mezi vysokým a nízkým tónem a poté mezi stoupající a klesající melodií. Starší děti tento úkol po vysvětlení téměř všechny chápaly. S mladšími dětmi jsem pracovala i já sama. Hodnocení jsem zvolila formou diskuse s dětmi. Dotazovala jsem se, co je z tohoto týdne nejvíce bavilo. Starším dětem nejvíce utkvěla v paměti píseň „Lesíček“. Mladším dětem zase píseň „Sedí liška pod dubem.“

4.1.4 Houbař

Přivítání:

„Pojďte děti, pojdte sem, společně se zatřesem.“

Do kola se zatočíme, dupnem tam a dupnem sem, a ještě se zatřesem.“

Motivace: Podívejte děti, co jsem vám přinesla. Košík. Víte, co se do košíku sbírá v lese? Správně, houby. Ale já ho mám prázdný. Postavím ho na zem a vy budete hledat po třídě houby. Malé houby vystřižené z papíru. Kdo najde houbu, dá ji do košíku. Poté si vezme paličku a bouchne do bubnu, který budu držet. Až nasbíráme všechny houby, tak se o nich naučíme píseň.

Zpívání písně:

„Vašík houbař“

„Vzal si Vašík velký košík,

šel do lesa na houby,

hledal v trávě pod pařezem,

snad on tam nezabloudí.

*Protože je bystrý hošík,
za chvíli má plný košík, bedly, lišky, hříbky má,
máma za ně pusu dá.“ (plácáme o stehna)*

Nejprve píseň vytleskáme, poté zpíváme s doprovodem piana.

Píseň s pohybem:

*„Roste, roste v lese hříbek,
jedlička ho hlídá,
komu se ta píseň líbí,
ať se ke mně přidá.“*

Děti začínají v kleku a rostou jako hřib.

Hra na houbičky: Učitelka má dvě kartičky. Na jedné je hřib, na druhé muchomůrka. Dětem dá pokyn, že když ukáže hřib, tak tleskají, když muchomůrku, tak dupají. Už jsme si říkaly, že v lese žijí zvířátka. Můžeme tam potkat i zajíčka Ušáčka. Zahrajeme si na něj?

*„Zajíček v své jamce sedí sám,
sedí sám, sedí sám,
ubožáčku, co je ti,
že nemůžeš skákati.
Hutě skoč a vyskoč!“*

Děti jsou v kruhu, drží se spolu za ruce a jdou do kola. Jeden z nich hraje zajíčka uprostřed kruhu. Vyskočí a vybere si jedno z dětí. Ty, které jsou vedle sebe, utvoří dvojice a točí se spolu do kola při písni:

*„Tam za naší vesnicí, tancovali zajíci,
jedna dva tři čtyři, do kola se točili,
jedna dva, tři, čtyři, do kola se točili.“*

Učitelka doprovází tleskáním do rytmu.

Improvizace: Pojdme si spolu zatancovat. Víte, kdo se stará o les? Kdo je lesa pán? Hajný je lesa pán. Zatančíme si na píseň z CD.

Relaxace: Po tanci odpočíváme v lehu na zemi a posloucháme z přehrávače zpěv ptáků a zvuky lesa.

Hodnocení:

Téma hub a houbaření děti zaujalo. Stále ale přetrvával problém s pozorností. I když už ne po celou dobu činností. Děti zpočátku dávaly pozor. Hra, kdy měly za úkol posbírat houby po třídě, je zabavila. Poté přišla na řadu píseň „Vašík houbař“. Při zpěvu byly nejmladší děti již nepozorné. Zapojila jsem je tedy tak, že dostaly do ruky košík a při písni sbíraly znovu houby. Hru s kartičkami jsem s mladšími dětmi nakonec nezařadila. Vystačily jsme si s písni „Zajíček ve své jamce. Všechny děti se chtěly na chvíli stát zajíčkem Ušáčkem. Společně jsme si pak zatancovaly na píseň Hajný je lesa pán a děti již zvládly relaxaci na koberci o něco lépe. Se staršími dětmi jsme zvládly celou přípravu. Hodnocení jsem provedla pomocí modré lepící pásky. Páskou jsem vytvořila na koberci linku. Na začátku linky byl zamračený obličej, uprostřed pak neutrální a na konci usměvavý obličej. Dětem jsem úkol vysvětlila tak, že komu se činnosti líbili, tak si stoupne na usměvavý obličej a komu ne, tak na zamračený. Prostřední neutrální obličej byl pro ty děti, které nebyly rozhodnuté, kam si stoupnout. Dva ze starších chlapců si stoupily doprostřed, ostatní na smějící se obličej.

4.2 Tematický celek č. 2 MY JSME MUZIKANTI

Podtéma:

1. Tluče bubeníček
2. Já jsem muzikant
3. Muzika do tance vyhrává
4. Sláva naší muzice

Dílčí cíle:

- učit děti rozpoznat hudební nástroje;
- naučit děti, jak se na nástroje hraje;
- učit děti rozpoznat hudební nástroje poslechem;
- naučit děti písně Já jsem muzikant, Tluče bubeníček, Muzika do tance vyhrává, Sláva naší muzice;
- dát dětem možnost hrát na různé hudební nástroje i alternativu hudebních nástrojů.

Očekávané výstupy:

- děti znají různé hudební nástroje;
- děti ví, jak se na nástroje hraje;
- děti podle poslechu poznají, jaký nástroj hraje;
- děti umí písně.

4.2.1 Tluče bubeníček

Přivítání:

„Hele, hele, kdopak to tu s námi je, hele, hele, jak se jmenuje?“

Tohle je Matýsek, Matýsek patří k nám, tohle je Matýsek a já mu zatleskám“.

Společně si zazpíváme, přivítáme se a na koho vyjde píseň, ten řekne, jak se jmenuje. Ostatní děti mu zazpívají. Na konci písně obměňujeme: zatleskám, zadupám, zapleskám atd. Při zpívání posíláme po kroužku kruh.

Bubnování s hádankou: Zrytmizujeme hádanku a říkáme ji s doprovodem bubínků:

„Ten nástroj je dobře známý,

tlučeš do něj paličkami.

Hudebníci každý den,

trénují hru na buben“. (Jenčková, 2019)

Jak co zní? Zkusíme, jak zní bubnovat na různé věci, jak zní, když zabubnujeme na dveře? Na topení? Na zem? Na stůl? Na tváře? Na židli? Děti si zakryjí oči a hádají, na co paní učitelka zabubnuje.

Začínáme s bubínky. Děti se rozdělí. Některé z dětí má bubínek, jiné bubnuje o zem nebo na malé kyblíčky. Doprovázíme se písni:

„Tluče bubeníček, tluče na buben

a svolává hochy, hoši pojdte ven,

zahrajme si na vojáky, máme flinty a bodáky,

hola hej, nikdo nemeškej!“

Děti, které bubnovaly o zem, si nyní zahrají na vojáky a místo bubnování pochodují do rytmu. Poté se vyměníme.

Hra s bubínkem: Pochodujeme podle zvuku bubínku. Pomalu, rychleji, běžíme. Jakmile se ozve hlasité BUM, děti si sedají na zem.

Poslech: Posloucháme píseň, ve které jsou výrazně slyšet bubny. Poté zkusíme hrát do rytmu. Ke hraní využijeme velké míče na cvičení. (Safri Duo, Bongo song)

Báseň s pohybem:

„Šrum šrum šrum, (třeme o sebe dlaněmi)

a ra ta ta ta bum, (pleskáme o nohy)

ten ruch a hluk a šum, (tleskáme)

my bubnujeme, bubnujeme až se třese dům.“ (bubnujeme o zem) (Jenčková, 2019)

Zkoušíme nejprve společně, pak se rozdělíme na skupiny. Hrajeme potichu, nahlas, pomalu, rychle.

Relaxace: Posloucháme, jak zní tlukot srdce. Děti si leží na koberci. Dlaně přiloží na hrudník a poslouchají z CD, jak tluče srdce.

Hodnocení:

Na tento tematický celek jsem se opravdu těšila, protože moc ráda s dětmi hraji na různé hudební nástroje a vím, že právě buben je nástroj, který děti velmi ocení. Už při přivítání mě děti mile překvapily. Uvítací píseň je upoutala, a to jak mladší, tak i starší děti. Hra „Jak co zní“, měla u dětí také úspěch. S nadšením vymýšlely, na co všechno můžeme zkusit zabubnovat. Se staršími dětmi jsem poté vyzkoušela, jestli poznají se zavřenýma očima, na co zabubnuji. S mladšími dětmi jsem měla největší úspěch s písní „Tluče bubeníček“. Děti bubnovaly ze všech sil. Některé na židli, jiné zase na krabici od kostek, nebo také na kelímky. Ostatní děti hrdě pochodovaly jako vojáci. Poté se děti vystřídaly. Starší děti nejvíce bavilo hraní na velké míče na cvičení. Při hudbě (Safri duo, Bongo song) zkoušely bubnovat do rytmu a také potichu a postupně zesilovat. Relaxace se nám tentokrát vyvedla. Zvuk tlukotu srdce děti zaujal natolik, že dokázaly být potichu. Hodnocení jsme provedly opět formou diskuse, kdy děti mohly říci, co se jim nejvíce líbilo a co se jim moc nelíbilo. Jednoznačně se shodly, že nejvíce se jim líbilo bubnování na různé věci.

4.2.2 Já jsem muzikant

Přivítání:

*„Pojďte děti do kola, sluníčko nás zavolá,
společně si zahrajeme jako velká kapela.“*

Děti víte, co je to kapela? A kdo jsou muzikanti?

Hudební nástroje: Ve třídě jsou schované obrázky hudebních nástrojů, najdeme je? V kruhu si poté společně povíme, o jaké hudební nástroje se jedná a jak se na ně hraje.

Zkusíme si pomocí pantomimy ukázat, jak na ně zahrajeme. Poté si děti rozmyslí, jaký hudební nástroj se mu líbí a ukáže ostatním, jak se na něj hraje. Ostatní děti hádají.

Hádanky:

Buben: „Špatně se mu asi žije, paličkou ho kdekdo bije“

Basa: „Kdopak ji to asi učí, že jen pořád brum, brum, bručí.“

Housle: „Jen to zkuste fidli fidli, v téhle kleci slavík bydlí.“

Trumpeta: „Když se do ní zafouká, tramtarará zahouká.“ (Jenčková, 2019)

Zpívání písně: „Já jsem muzikant“ Píseň zpíváme a společně si ukazujeme.

Obrázky nástrojů, které se objevily v písni vyvěsím na tabuli. Nejprve si píseň poslechneme z CD. Poté zazpíváme začátek písně na tón nástroje, který v písni je:

„Bum bum, bumbumbum, bumbumbum, bumbumbum.“

„Brum brum, brumbrumbrum, brumbrumbrum, brumbrumbrum.“

„Fí-dli, fidlifidli fidlifidli, fidlifidli fí-dli fidlifidlifidlifidá.“

„Tramta tramtarara tramtarara tramtarara, tram ta tramtarará tramtarará.“

Přitom si zkusíme, jak na tyto hudební nástroje hrajeme.

Hra na alternativní hudební nástroje:

Použití zaklínadla: „Hokus, pokus, fidlibus.“

Z dětí se stává velká kapela. Rozdělí se na tři skupiny:

První skupina: hraje na bubínky, malé kelímky.

Druhá skupina: hraje na prádelní gumu, jako na basu, stojí v kruhu, gumu drží a drnkají na ní.

Třetí skupina: hraje na papírové trumpety.

Jedno z dětí, které má zájem se stává muzikantem. Za doprovodu piana zpíváme a hrajeme.

Utvoříme dvojice, kde je jedno z mladších dětí a jedno ze starších dětí. Zapojíme se všichni. Společně hrají na hudební nástroj a to tak, že jedno z dětí drží např. bubínek a mladší dítě bubnuje.

Hodnocení:

Tento týden jsme ihned po přivítání začaly hledáním obrázků, na kterých byly znázorněny různé hudební nástroje. Běžně známé hudební nástroje jako je například buben, piano anebo kytara, děti znaly. S některými nástroji se ale setkaly úplně poprvé. Například s harfou a akordeonem. Protože jsem měla možnost si akordeon půjčit, tak jsem ho dětem přinesla ukázat a nechala jsem je, aby si vyzkoušely, jak se na něj hraje. Z toho děti měly opravdu radost. Poté jsme se naučily píseň „Já jsem muzikant“. Se staršími dětmi jsme si vyzkoušely hrát na alternativní hudební nástroje. S mladšími dětmi jsme píseň doprovázely pomocí pantomimy. To z dětí, které se stalo zpěvákem-muzikantem, mělo k dispozici mikrofon. Ten zaujal všechny děti, takže jsme píseň zpívaly několikrát po sobě. Poslední den, protože bylo v mateřské škole pouze deset dětí, jsem poprvé vyzkoušela pracovat společně s mladšími i staršími dětmi. Zopakovaly jsme si hudební nástroje a poté si vyzkoušely hrát ve dvojici starší/mladší dítě na hudební nástroj. Tento úkol děti zvládly s nadšením. K hodnocení jsme využily opět velkých smajlíků, které jsem položila na koberec. Tentokrát už děti věděly a chápaly o co jde. Kromě nejmladšího dvouletého chlapce, který si nechtěl stoupnout nikam, děti hodnotily pozitivně.

4.2.3 Muzika do tance vyhrává

Přivítání:

„Ať jsi holka nebo kluk, uděláme spolu kruh.“

Společně zpíváme a ukazujeme:

„Když jsi šťastný a víš o tom, zatleskej,

když jsi šťastný a víš o tom, zatleskej,

když jsi šťastný a víš o tom, řekni nám to aspoň potom,

když jsi šťastný a víš o tom zatleskej.“

Opakujeme a na koho ukážu, tak vymyslí, co budeme ukazovat dál – zadupej, zamávej, zamrkej, ...

Pozorně poslouchej: Zapojíme mladší a starší děti. Utvoříme dvojice, kde je jedno mladší dítě a jedno starší. Mladší z dětí dostane nástroj, přičemž starší dítě má zakryté oči škraboškou. Nejprve hádá, o jaký hudební nástroj se jedná. Poté mladší z dětí hraje na nástroj a starší z dětí pomocí sluchu hledá, kde stojí.

Najdi svůj hudební nástroj: Každé z dětí si určí libovolný hudební nástroj. Na zemi jsou obrázky různých hudebních nástrojů. Za doprovodu písně pochodujeme, hrajeme. Ve chvíli, kdy píseň přestane hrát, si každý stoupne ke svému obrázku.

Zazpíváme si píseň „Muzika do tance vyhrává.“ Poté si na ní zkusíme zatančit. Každý si tančí, jak chce a jak se mu to líbí. Zkusíme si tančit ve trojici nebo ve čtveřici.

Muzika do tance vyhrává:

„Muzika vyhrává, půjdeme tancovat,

muzika vyhrává až do rána.

Housličky fi-dli-dli, klarinet ty-dli-dli,

a dudy dudají du-dli-dli-dli.

Muzika vyhrává, půjdeme tancovat,

basa jen brum-brum-brum,

a buben bum-bum-bum,

a trubka zatroubí tram-ta-da-dá.“ (Jenčková, 2019)

Krátký/dlouhý tón: Trénujeme poznání dlouhého a krátkého tónu. Na zemi je značka, kde je nakreslena jedna nota, která značí krátký tón. Na druhé značce je nakresleno více not za sebou. Tato značí dlouhý tón. Když zahraje paní učitelka krátký tón, děti stoupají

na značku odpovídající tónu. Když zahraje dlouhý tón, stoupají na značku, která odpovídá dlouhému tónu.

Hudební nástroj z kamaráda: Vyčaruj z kamaráda hudební nástroj. Teď má každý možnost si zakouzlit. Vybere si kamaráda a začaruje ho v některý z hudebních nástrojů pomocí zaklínadla: „Hokus, pokus, fidlibus a je z tebe... a teď si na kamaráda zkus zahrát jako na hudební nástroj, ve který si ho proměnil. Poté se vystřídáme. Hrajeme na písně, které jsme se již naučily tzn. „Já jsem muzikant“, „Tluče bubeníček“, „Muzika do tance vyhrává“.

Tichá pošta: Zahrajeme si tichou poštu, ale jinak. Děti stojí v řadě za sebou. Poslední z dětí se na mě otočí a já mu posílám poštu a to tak, že: např. dvakrát plesknu o kolena. On se otočí, zaklepe kamarádovi před ním na rameno. Když se na něj kamarád podívá, ukáže mu, to, co jsem poslala. Co nám na konci vyjde? Protože mladším dětem by tato aktivita příliš nešla, vytleskáváme společně jméno toho, kdo se má otočit.

Hodnocení:

Na tento týden jsem si připravila více aktivit, než bylo možné stihnout. Stále jsem měla malý počet dětí ve třídě, a tak jsem opět spojila starší děti s mladšími. Hru „Pozorně poslouchej“, jsme s dětmi zvládly naprosto s přehledem a moc je bavila. Taktéž měla velký úspěch hra, kdy se děti měnily na hudební nástroje a hrály na sebe. Z časových důvodů jsem nakonec vynechala píseň „Muzika do tance vyhrává“. Při poznávání krátkého a dlouhého tónu, jsem si všimla, že starší děti ochotně radily a pomáhaly mladším dětem. Díky tomu děti spolupracovaly a vydržely po celou dobu. Velmi jsme se pobavily při hře na jinou „Tichou poštu“. Zkoušely jsme ji poprvé a děti bavila. Hodnocení jsme tentokrát provedly tak, že komu se hudební činnosti líbily, tak si zatleskal. Zatleskaly si všechny děti.

4.2.4 Sláva naší muzice

Přivítání:

„Dáme ruku tam a dáme ruku sem a teď s ní pěkně zatřesem

a uděláme honky tonky rotaci, ať máme legraci.“

(ukazujeme a na konci tleskáme)

Čím ještě můžeme zatřást? Vymyslete (ruka, noha, hlava, břicho...)

Sluchová paměť: Poznáš, jakou píseň hraji na piano? Opakujeme písně, které jsme se učily, za doprovodu Orffových nástrojů.

Hlasitost tónu: Ve stoji zpíváme nahlas. Pomalu sedáme na zem a tím postupně zeslabujeme zpěv. Stoupáme a postupně zpíváme víc a víc nahlas.

Hudební styly: Tento týden se zaměříme na různé hudební styly. Poslechneme si, jak zní rocková píseň, jak vážná hudba, country a jak popová hudba. Nebudeme jen poslouchat, ale také si vyzkoušíme, jak se nám na písně bude tancovat. Jaká hudba se vám nejvíce líbí a jak se vám na ní tancuje? Děti mají k dispozici různé věci. Na tanec se mohou „vyparádit“ jak chtějí.

Tanec s padákem: Na vážnou hudbu budeme tančit s padákem. Zkusíme podle hudby s padákem točit, sedáme, stoupáme, zvedáme jednu stranu, druhou stranu, máváme. (Vivaldi, Čtyři roční období)

Hra na zrcadlo: Zahrajeme si na zrcadlo. Uděláme dvojice, starší a mladší dítě. Mladší různě tancuje a starší jej zkouší přesně napodobit. Pokud se nám to takto nepodaří, zkusíme společně tak, že uděláme kruh. Poté ten, co je uprostřed předvádí a ostatní opakují.

Zlatá brána: Zahrajeme si Zlatou bránu. Za doprovodu písně Sláva naší muzice. Ve chvíli, kdy píseň dozpíváme ten, kdo stojí v bráně se vystřídá. Některé děti píseň doprovází hraním na hřebínek (hřeben a na něm pečící papír) nebo na bubínek (velké kelímky), smeták, viz. „Píseň Sláva naší muzice.“

Sláva naší muzice:

„Místo houslí hřebínek, hřebínek,

hrnec jako bubínek, bubínek,

starý smeták místo basy,

vstupenka květ sedmikrásy.

Sláva, sláva, ať vyhrává, sláva naší muzice.“ (Jenčková, 2019)

Hodnocení:

Tento týden jsem mladší a starší děti zapojila společně již cíleně. Protože dětí přibylo, rozdělila jsem je opět na dvě skupiny. Potěšilo mě, že se děti samy od sebe ptaly, jestli i tento týden budeme hrát na nástroje. Začaly jsme přivítáním, které děti znají a moc je baví. Poté jsme společně zpívaly za doprovodu Orffových nástrojů. Mezi nejvíce oblíbené písně patřila stále píseň „Já jsem muzikant“ a „Tluče bubeníček“. Při zpěvu jsme zkoušely měnit jeho hlasitost. Poté jsem dětem pustila z přehrávače různé hudební styly a společně jsme si na ně zatančily. Děti nejvíce bavila, podle mého očekávání, rocková hudba. Protože se děti při tanci pěkně rozdováděly, zařadila jsem jako další činnost klidný tanec za pomoci velkého padáku. Na píseň, kterou jsem měla ještě v plánu, nám nezbylo tolik času, kolik bylo potřeba. Proto jsem dětem rozdala alternativní hudební nástroje, aby si vyzkoušely, že doprovázet lze i hrou na hřeben (přes malý hřeben se dá papír a fouká se) a pomocí smetáku (násadou o zem). Píseň jsem zpívala a děti se při doprovodu hodně nasmály. Tento týden jsem se utvrdila v tom, že nezáleží až tak na věkovém rozdílu dětí, ale spíše opravdu na méně početné skupině dětí.

4.3 Tematický celek č. 3 VÁNOCE SE BLÍŽÍ

Podtéma:

1. Čertí hrátky
2. Těšíme se na Vánoce
3. Čekáme na Ježíška

Dílčí cíle:

- učit děti české koledy a vánoční písně;
- naučit děti písně a básně s pohybem se zimní a vánoční tematikou;
- podpořit schopnost dětí soustředit se;
- procvičit paměť a sluchové vnímání;
- zapojit všechny děti.

Očekávané výstupy:

- děti znají české koledy a lidové písně;
- děti se dokáží více soustředit a zapamatovat si písně a básně spojené s pohybem, zapojí se všechny děti.

4.3.1 Čertí hrátky

Přivítání:

„Dobré ráno, dobrý den, čeká na nás čertí den,

čertů my se nebojíme a všichni se zapojíme.

Společně to zvládneme, na andílka máváme.“

Báseň s pohybem: Nejprve si báseň řekneme, poté vytleskáme a ukazujeme.

„Hudry, hudry, dupy, dupy, (zadupeme)

čert nám leze do chalupy. (lezeme jako po žebříku)

Hudry, hudry už tu je, už na okno bubnuje. (bubnujeme rukama o zem)

Dlouhý ocas, krátké uši, (ukazujeme)

teda čerte to ti sluší. (kýváme hlavou)

Celý černý, samý chlup, (ukazujeme rukama od hlavy až dolů)

metlou dělá šupy šup. (meteme)

Hra na peklo: Na zemi máme z lana udělaný kruh. Děti na hudbu chodí okolo kruhu. Když hudba přestane hrát, všechny děti skočí do kruhu (do pekla). Poté utvoříme více kruhů a děti utvoří skupinky. Při hudbě pochodujeme, tancujeme, zvedáme kolena, tleskáme. Když hudba přestane hrát, děti stojí ve svém kruhu.

(hudba Míša Růžičková: „Bu bu bu“, „Popletení čertíci“)

Poslech písní: Která píseň se hodí pro čerta a která pro andílka? (rocková píseň vs. vážná hudba) Vyzkoušíme, jak by tančil anděl a jak čert.

Využití Orffových nástrojů: Kdo chce je andílek, kdo chce je čertík. Ostatní děti dostanou bubínky a triangly. Když hrají bubny, čerti vyskočí. Když hrají triangly, čertí sedí a vyskočí andílci. Paní učitelka za zády dětí, tak aby ji viděly jen ty děti, které hrají, zvedá obrázek čerta-bubínky hrají, nebo anděla-triangly hrají.

Píseň s pianem:

„Čertovská polka“

„Když se čerti rozhněvali, kopytem si dupli,

kožichy si vyklepali a pak pěkně hupli.

Ocasama zatočili, jen tak bez okolku,

tancovali vpravo vlevo tu čertovskou polku.“

(tanec ve dvojicích – krok doprava, krok doleva, dupnutí. Jeden se otočí, druhý mu klepe na záda, výskok.)

Hodnocení:

U tohoto tématu jsem si byla celkem jistá, že děti budou spolupracovat. Čertí týden baví děti každý rok. Proto jsem byla ráda, že je mohu zařadit. Úspěch měla hned první báseň s pohybem „Hudry, hudry“. Spolupracovaly mladší i starší děti, i když je toto téma svádělo k velké rozjařenosti. Poté jsme si zahrály na peklo, a protože jsou u nás oblíbené písně od Míši Růžičkové, zvolila jsem jako doprovod právě čertovské písně od této zpěvačky. Po této hře byly děti už opravdu divoké. Proto jsem u poslechu písni pozměnila plán a místo toho, aby děti určovaly, která je píseň pro čerta a která pro anděla, jsem zvolila píseň pouze pro anděla. Děti ležely na koberci se zavřenýma očima a představovaly si, jak asi takový andílek vypadá. Zpočátku to vypadalo, že se záměr je zklidnit nepodaří, ale vážná hudba nakonec pomohla a děti se lehce zklidnily. Poté jsme si zahrály hru na andílky a na čertíky, a nakonec jsem nemohla vynechat píseň s tancem „Čertovská polka“. Tanec dětem moc nešel, ale píseň se jim líbila a dupání také. Příště bych volila jednodušší tanec, kde by bylo jen dupnutí a klepání na záda. K hodnocení jsem využila dva papírové čerty, které jsem připevnila na tabuli. Jeden se smál, druhý mračil. Děti dostaly každý jeden malý kolíček a připevňovaly ho na čerta podle toho, jestli se jim týden líbil nebo ne. Když se ani jeden kolík neobjevil na mračícím čertovi, měla jsem opravdu radost.

4.3.2 Těšíme se na Vánoce

Přivítání:

Dobry den, dobry den, (mavame)

dneska máme krásný den. (ruce zvedáme uděláme kroužek)

Ruce máme na tleskání (tleskáme),

nohy zase na dupání (dupeme).

Dobry den, dobry den, dneska zlobit nebudem,

dobry den, dobry den, dneska si to užijem! (vyskočime)

Dechové cvičení: Jak foukáme na zamrzlé okno? Jak si zahřejeme zmrzlé prsty?
Foukáme.

Píseň: „Zima tu je.“

„Zima, zima tu je, (Uděláme 4 kroky do kruhu a tleskneme)

snížek poletuje. (4 kroky zpět a tleskneme)

Stromy, domy, stromy, domy, (vzpažíme a utvoříme stříšku)

bíle zahaluje. (zatočíme se dokola)

Sáně, rychle sáně, (pérujeme v kolenou, ruce před sebou)

sedneme si na ně. (dřep)

A pak z vršku a pak z vršku, (běžíme po kruhu)

dolů pojucháme. (jdeme do dřepu)

Povíme si o písničce. Poté si jí vytleskáme, a nakonec uděláme kruh a společně zpíváme.

Poslech českých koled: Při poslouhání koled děti hledají po třídě schované obrázky s motivem jedné z nich. Obrázky poté společně poskládáme na zem. Každé z dětí řekne, co má na obrázku a vytleská. Uhádneme, která koleda je na obrázcích? (Rolničky, rolničky)

Písničku si zazpíváme, ale ještě před tím mají děti za úkol vybrat z nabídky Orffových nástrojů, které z nich se nejvíce hodí ke koledám.

Pustíme si na interaktivní tabuli píseň „Sněhuláci“ od Míši Růžičkové. Podle ní zkusíme tancovat. Poté píseň zkusíme také s pianem. Zkusíme i tancovat.

„Kolem nás zní rolničky a smích,

Mikuláš už jede na saních.

Z dálky mává sláva, sláva, zase padá sníh,

z dálky mává sláva, sláva, zase padá sníh.

Sněhulák se v zimě usmívá,

že mu nových kamarádů přibývá,

místo nosu mrkvičku,

místo hrnce konvičku, v ruce metličku.

Kolem nás, zní rolničky a smích,

Mikuláš už jede na saních...“

Hodnocení:

Podtéma Vánoc děti upoutalo. Začaly jsme tradičním přivítáním. Poté následovalo dechové cvičení, kdy jsme s dětmi zkoušely pomocí dechového proudu zahřát ruce a také foukat na okno. Tato aktivita nás trochu zdržela, protože děti moc bavila. Poté jsme se učily píseň o zimě. Začaly jsme nejprve vytleskáváním. S radostí jsem pozorovala, že i nejmladším dětem už vytleskávání nedělá až takové problémy. Dále jsme společně v kruhu při zpívání tancovaly. Tanec jsem nevhodně zvolila. Na děti byl moc náročný. Zejména mladším dětem dělal problémy. Následně děti hledaly po třídě obrázky, ze kterých jsme poté došly k jedné z českých koled. Po celou dobu této aktivity jsem dětem pouštěla z CD přehrávače české koledy. S doprovodem Orffových nástrojů, které si děti vybraly, jsme si koledu zazpívaly. Největší úspěch měla poslední aktivita, kdy jsme se na interaktivní tabuli podívaly na píseň „Sněhuláci“ od Míši Růžičkové a následně si tanec zkoušely.

4.3.3 Čekáme na Ježíška

Přivítání:

„Za ruce se uchopíme, v kolečku se zatočíme,

na sebe se usmějem, hezký den si popřejem. Hezký den.“

(chytíme se za ruce, uděláme kruh, jdeme po kruhu)

Dechové cvičení: Foukáme do papírové koule.

Zpěv: Opakujeme píseň „Sněhuláci“ i s tancem a také píseň „Zima tu je“

Poslech: Posloucháme vánoční koledy. Která koleda se vám nejvíce líbí? Povíme si, co se v ní zpívá a poté se jí naučíme. Prohlížíme si tematické obrázky.

Vánoční koledy: Zpěv koled s doprovodem Orffových nástrojů (Vzhůru bratři, Rolničky, Narodil se Kristus Pán)

Kdo zvoní? Děti sedí na koberci zády ke dveřím. Jedno z dětí jde za dveře, někdo dostane zvoneček do ruky a když přijde dítě, které je za dveřmi, zazvoní. Kdo zvoní?

Báseň s pohybem:

První vločka, druhá, třetí (ukazujeme na prstech)

Z nebe na zem právě letí (ukazujeme prsty)

Jedna vedle druhé sedá (sedáme na bobek)

Volné místo ještě hledá (ruce k očím)

Na strom, střechu, silnici (vyskočíme)

Udělalí čepici (uděláme stříšku nad hlavou)

Na vločky: Děti mají na zemi koberečky. Jako vločky létají po třídě a když zvoneček zazvoní každý si najde své místo, svůj kobereček.

Hodnocení:

Na tento poslední týden jsem si připravila příliš mnoho aktivit. Jako překvapení pro děti jsem se oblékla do andělského kostýmu, což děti velice mile ocenily. Po dechovém cvičení si samy děti vyžádaly opakování písní „Sněhuláci“ a „Zima tu je“. Následovala hra „Na vločky“. Po této hře jsme plyně přešly na báseň s pohybem, která pojednávala také o vločce. Poté jsem dala dětem k dispozici Orffovy nástroje a s doprovodem nástrojů a piana jsme si zazpívaly vánoční koledy. Poslech koled, který jsem měla ještě v plánu jsme již z časových důvodů nestihly. Poslední hru „Kdo zvoní“ jsem nakonec bohužel také nemohla zařadit. Děti tento týden spolupracovaly. Jejich pozornost odváděl jen vánoční stromek, který jsme již měly ve třídě a děti z něj byly nadšené. Jako moje poděkování a zároveň ocenění, že byly moc šikovné, dostaly ode mě třpytivou připínací vločku.

4.4 Závěrečné vyhodnocení

Pro vyhodnocení programu jsme si stanovili tyto otázky.

Otázka č.1: „*Jak děti reagovaly na různé hudební činnosti?*“

Protože nebyly děti zvyklé na pravidelné každodenní zařazení hudebních činností do výuky, reagovaly zpočátku spíše negativně. Každý týden byl znát pokrok. Děti se na hudební činnosti začaly těšit. Nejvíce je bavily hudební hry s pohybem a ocenily také dechová cvičení formou hry. Úspěch mělo také zařazení alternativních hudebních nástrojů, jako například hra na prádelní gumu, nebo na obyčejné vařečky. Náročné bylo zařazení relaxace. Na relaxaci děti nebyly zvyklé, proto je bylo zpočátku velmi nesnadné udržet v klidu a hlavně zaujmout. Po pravidelném zařazení do výuky už děti pochopily, co mají dělat a vydržely několik minut v klidu relaxovat. Některé si relaxaci dokázaly opravdu užít. Zajímavé bylo, že právě nejmladší děti vydržely relaxovat mnohem lépe než děti starší. Nejméně zajímavým byl pro děti zpěv písní. Postupně jsem proto došla k závěru, že je lepší píseň spojit s pohybovou aktivitou. Poté se děti zabavily pohybem a při pohybu zvládaly bez problémů a s radostí píseň zpívat.

Otázka č.2: „*Jak děti reagovaly na odlišnou organizaci hudebních činností a na použité metody?*“

Odlišná organizace hudebních činností dětem nevadila. Naopak se měly šanci projevit ty děti, které jsou méně průbojné. V menší skupině dětí se jim pracovalo mnohem lépe. Dokázaly se uvolnit, přestat se stydět a zapojit se do kolektivu ostatních dětí. Starší děti reagovaly také naprosto bez problémů. Díky malému počtu dětí jsem měla možnost se jim adekvátně věnovat. V průběhu programu jsem se snažila pořizovat nejen fotografie dětí při hudebních činnostech, ale také videonahrávky. Tento úkol pro mne byl velice náročný. Děti okamžitě po vyndání mobilního telefonu, na který jsem natáčela, ztrácely pozornost. Bylo téměř nemožné mobilní telefon před nimi utajit. Po zapojení mladších dětí do skupiny starších jsem pozorovala mezi dětmi pozitivní spolupráci. Starší děti, které si s mladšími dětmi téměř nehrály, s nimi dokázaly ve dvojicích bez problémů pracovat, pomáhat jim, vysvětlovat, co budou společně dělat. Děti kladně hodnotily hudebně pohybové činnosti a hru na alternativní hudební nástroje. Metody hodnocení se dětem zalíbily. Obzvláště hodnocení pomocí smějících a mračících se obličejů dětem

vyhovovalo. Slovní hodnocení mělo menší úspěch a to proto, že některé děti se styděly říci svůj názor. Rozdělení dětí do skupin dle věku děti nejprve překvapilo. Již po dvou týdnech bylo na dětech znát, že jim toto rozdělení vyhovuje. Starší děti se lépe soustředily a mladší děti se dokázaly do činností lépe zapojit. Po několika týdnech aplikování programu jsem děti zapojila společně, ale stále v malé skupině. Děti starší i mladší spolu bez problémů spolupracovaly. Dokázaly pracovat samostatně, ve dvojicích i společně celá skupina. Nejvíce se mi osvědčilo zapojit se do všech činností spolu s dětmi. To děti opravdu ocenily.

Otázka č.3: „*Jak se změnil u dětí po aplikaci programu zájem o hudební činnosti?*“

V naší věkově heterogenní třídě mateřské školy bylo vždy těžké se hudebním činnostem věnovat. Proto jsem již na začátku programu věděla, že děti hudební činnosti téměř nezajímají. Na začátku programu jsem s dětmi dělala rozhovor, kde se mi tyto úvahy potvrdily. Po skončení programu jsem rozhovor s dětmi opět opakovala. Díky tomu jsem došla k závěru, že hudební činnosti děti zaujaly. Všechny odpovědi na mé otázky byly kladné. Děti se dokázaly naučit několik písní, které si zapamatovaly a byly schopné je samy interpretovat. Zvýšil se jejich zájem o hudbu, věděly názvy hudebních nástrojů a jak tyto nástroje vypadají. Děti, které mi na začátku programu s nezájmem odpovídaly, že je zpěv vůbec nebaví, na konci programu odpovídaly, že je zpěv baví. I já jsem pozorovala, že se děti při činnostech lépe zabaví. Děti spolu i se mnou postupně mnohem lépe spolupracovaly. Často si zpívaly písně, které jsme se společně učily a projevovaly zájem o poslech hudby. Do hudebních činností jsem je již nemusela nijak nutit.

Otázka č. 4: „*K jakému zlepšení hudebních schopností u dětí došlo po aplikaci programu?*“

Mohu říci, že u dětí došlo po ukončení programu ke zlepšení hudebních schopností. Jelikož jsem před zahájením programu u dětí provedla prověrku hudebních schopností a po ukončení znovu, mohla jsem pokrok posoudit. Hodnotila jsem osm dětí ve věku 4-6 let, čtyři dívky a čtyři chlapce. Hodnoceno bylo 5 oblastí, a to rytmické cítění, hudební sluch, hudební paměť, tonální cítění a interpretace písně. Ve všech oblastech jsem u dětí pozorovala zlepšení. V pretestu děti získaly celkem 34 bodů, v závěrečném 51, tzn. o 17

více. Velký pokrok jsem zaznamenala v hudební paměti a rytmickém citění. Děti mnohem lépe a snáze zvládaly opakovat rytmus pomocí vytleskávání. Pozorovala jsem, že vytleskávají již téměř bez problémů. Dokázaly se naučit mnoho písní, které s radostí na vánoční besídce předvedly svým rodičům. Pochopily rozdíl mezi krátkým a dlouhým tónem a také mezi vysokým a nízkým tónem. Výsledky vstupní a výstupní prověrky jsem vložila do následující tabulky.

Tabulka 1: Výsledky vstupní a výstupní prověrky hudebních schopností

Úkoly:	Vstupní prověrka	Bodv	Výstupní prověrka	Bodv
Rytmické citění				
1. úkol	5 dětí-1, 3 děti-0	5	7 dětí-1, 1 dítě-0	7
2. úkol	4 děti-1, 4 děti-0	4	7 dětí-1, 1 dítě-0	7
Hudební sluch				
1. úkol	4 děti-1, 4 děti-0	4	6 dětí-1, 2 děti-0	6
2. úkol	4 děti-1, 4 děti-0	4	6 dětí-1, 2 děti-0	6
3. úkol	5 dětí-1, 3 děti-0	5	7 dětí-1, 1 dítě-0	7
Hudební paměť				
1. úkol	4 děti-1, 4 děti-0	4	6 dětí-1, 2 děti-0	6
Tonální citění				
1. úkol	5 dětí-1, 3 děti-0	5	6 dětí-1, 2 děti-0	6
Interpretace písně				
1. úkol	3 děti-1, 5 dětí-0	3	6 dětí-1, 2 děti-0	6
Celkový počet		34		51

(legenda: u položek je tučně označen celkový počet bodů)

Zdroj: Kázecká (2019)

Otázka č. 5: „Jaká doporučení vyplývají z hodnocení pro realizaci hudebních činností ve sledované třídě?“

Dle mého názoru jsou hudební činnosti nedílnou součástí výuky v mateřské škole. V naší mateřské škole je tato činnost o něco složitější, jelikož máme věkově heterogenní třídu. Právě proto jsem děti rozdělila na dvě věkové skupiny, a to děti starší a mladší. V průběhu programu jsem se pokusila tyto dvě skupiny spojit. Ovšem stále v méně

početné skupině. Tzn., že jsem ve skupině měla 10-12 dětí. Po ukončení programu jsem došla k závěru, že hudební činnosti lze i ve věkově heterogenní třídě realizovat tak, aby děti zaujaly a bavily. Navrhovala bych ale pracovat s dětmi v méně početné skupině dětí, tak aby bylo možné se dětem dostatečně věnovat. Například tak, že pokud je to možné, děti rozdělit do dvou skupin. Jedna skupina se pak může věnovat hudebním činnostem a druhá skupina pracuje s druhou paní učitelkou. Dále také zařazení nejen zpěvu, ale hlavně hudebně pohybových činností a hru na rozličné hudební nástroje. Neméně důležitá jsou také dechová cvičení a zařazení relaxace, díky které se děti dokáží zklidnit a uvolnit. To vše je ale nutné volit v hravé formě, tak aby děti činnosti zaujaly. S ohledem na pozitivní výsledky se domnívám, že program byl přínosný pro mne i pro děti v mateřské škole.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zaměřit se na hudební činnosti ve věkově heterogenní třídě mateřské školy a najít možnosti, jak nejlépe hudební činnosti v této třídě realizovat. Úkolem mé práce bylo sestavit tříměsíční program pro realizaci hudebních činností ve věkově heterogenní třídě. Tento program byl sestaven tak, aby děti hudební činnosti zaujaly a bavily. Práci jsem doplnila o polostrukturované rozhovory s jednotlivými dětmi a hodnocení jejich hudebních schopností, které jsem provedla na začátku realizace a po ukončení celého programu, abych zjistila, zda program bude mít pozitivní vliv na vztah k hudebním činnostem a na rozvoj v hudební oblasti. S dětmi jsem pracovala ve skupinách s maximálním počtem 10 ti až 12 ti dětí. Nejprve jsem pracovala se skupinou starších dětí a poté s mladšími dětmi. Postupně jsem zapojovala mladší děti se staršími dohromady. Po prvním týdnu, kdy jsem s dětmi začala ve skupinách pracovat, jsem nevěřila, že program zvládnou dokončit. Začátky byly opravdu náročné a největší výzvou pro mě bylo při hudebních činnostech děti ztišit a uklidnit, tedy zaujmout je. Po čtrnácti dnech pravidelného zařazení hudebních činností do vzdělávání se děti začaly na činnosti těšit a dokázaly pracovat klidněji a pozorněji. Do výuky jsem zařadila hru na klasické i alternativní hudební nástroje, poslechové a pohybové činnosti, zpěv písní a relaxaci. V méně početné skupině dětí bylo mnohem snazší děti zaujmout a pracovat s nimi. Program se mi podařilo realizovat díky velké spolupráci paní ředitelky a asistenta pedagoga, kteří se vždy věnovali zbývajícím dětem. Domnívám se, že byl přínosný pro mě i pro děti. Již v průběhu realizace jsem došla k závěru, že hudební činnosti lze mnohem lépe uskutečňovat v méně početné skupině dětí. Poté nezáleží na tom, zda je třída věkově heterogenní, nebo věkově homogenní. Práce s kolektivem 20 a více dětí ve věkově heterogenní třídě je velice náročná a málokdy se podaří dosáhnout plánovaného cíle.

SEZNAM ZDROJŮ

D'ANDREA, Floriana. *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování*. přeložila Ivana Hlaváčková, vyd.1, Praha, Portál, 1998. ISBN 80-7178-232-7

GUILLAUD, Michéle. *Relaxace v mateřské škole*. přeložila Lucie Hučínová, Portál, Praha, 2015, vyd.3. ISBN 978-80-262-0877-8

HAVLÍNOVÁ, Miluše a VENCÁLKOVÁ, Eliška, et all. *Kurikulum podpory zdraví, v mateřské škole*, vyd. 1, Praha, Portál, 2000. ISBN 80-7178-383-8

JENČKOVÁ, Eva. *Hudební nástroje se představují*, Tandem, 2019, ISBN 978-80-86901-78-7

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*, Grada Publishing a.s., Praha, 2008, vyd.1, ISBN 978-80-247-1568-1

KULHÁNKOVÁ, Eva. *Hudebně pohybová výchova-metodická příručka pro hudební výchovu ve škole*, Praha, vyd. 1, Portál, 2000. ISBN 80-7178-437-0

MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*, Paido, Brno, 2003. ISBN 80-7315-039-5

Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. MŠMT, Praha, 2018

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*, Grada Publishing a.s., Praha, 2016, vyd.2. ISBN 978-80-247-5107-8

PRŮCHA, Jan a KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Předškolní pedagogika*, Portál, 2013, vyd.1, Praha. ISBN 978-80-262-0495-4

SEDLÁK, František. *Comenium musicum, Hudební vývoj dítěte*, Supraphone, Praha, vyd.1, 1974, 02-289-74

SEDLÁK, František. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*, Praha, Supraphon, 1989. ISBN 80-7058-073-9

SEDLÁK, František a VÁŇOVÁ, Hana. *Hudební psychologie pro učitele*, vyd.2, Praha Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu pro mateřské školy, Výzkumný ústav pedagogický, Praha, 2005. ISBN 808-70-0000-3

SPLAVCOVÁ, Hana a KROPÁČKOVÁ, Jana. *Vzdělávání dětí od dvou let*, Portál s.r.o., Praha, 2016. ISBN 978-80-262-1042-9

SVOBODOVÁ, Eva. *Obsah a formy předškolního vzdělávání*, JČU, České Budějovice, 2007

SYSLOVÁ, Zora a ŠTĚPÁNKOVÁ, Lucie. *Třídní projekty v mateřské škole*, Portál s.r.o., Praha, 2019. ISBN 978-80-262-1480-9

ŠMELOVÁ, Eva a PRÁŠILOVÁ, Michaela et al. *Didaktika předškolního vzdělávání*, Portál, Praha 2018, vyd.1. ISBN 978-80-262-1302-4

TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti*, Praha, Portál, vyd.2, 2009. ISBN 978-80-7367-562-2

TICHÁ, Alena a RAKOVÁ, Milena. *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími*, Praha, Portál s.r.o., vyd. 3, 2014. ISBN 978-80-262-0629-3

VALIŠOVÁ, Alena a Kasíková, Hana. *Pedagogika pro učitele*, Grada Publishing, vyd.2, 2011, Praha. ISBN 978-80-247-3357-9

ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika*, Grada Publishing a.s., Praha, 2014, vyd.1. ISBN 978-80-247-4590-9

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I.: Rozhovory s dětmi

Příloha II.: Hodnocení hudebních schopností

Příloha III.: Fotografie

Rozhovor s dětmi č.1

vstupní prověrka – 1. 10. 2019

otázka č. 1:

Zpíváš rád/ráda?

Anička: „Někdy jo.“

Honzík: „Moc ne.“

Lenička: „Hmm, jo“

Mireček: „Ne.“

Janička: „Nevím, asi někdy jo.“

otázka č. 2:

Baví tě zpívat s dětmi v mateřské škole?

Anička: „Docela jo.“

Honzík: „To ani ne.“

Lenička: „Baví mě to trochu.“

Mireček: „Někdy mě to baví.“

Janička: „Baví, ale neumím to.“

otázka č. 3:

Znáš nějakou písničku?

Anička: „Znám.“

Honzík: „Nevím.“

Lenička: „Nějakou vymyslím.“

Mireček: „Asi ne.“

Janička: „Znám z rádia.“

otázka č. 4:

Jak se jmenuje, zvládneš ji zazpívat?

Anička: „Zvládnou, je to Prší, prší.“

Honzík: „Znám tu s tím pejskem, nevím, jak se zpívá.“

Lenička: „Prší, prší, zazpívám ji.“

Mireček: „Nevím.“

Janička: „Je to nemůžeš, tak přidej, ale moc jí neumím.“

otázka č. 5

Posloucháš rád/ráda písničky?

Anička: „Posloucháme je v autě.“

Honzík: „Nějaká se mi líbí.“

Lenička: „Jo, někdy je poslouchám.“

Mireček: „Neposloucháme doma písničky.“

Janička: „Mamka je pouští v autě.“

otázka č. 6

Znáš nějaký hudební nástroj?

Anička: „Znám piano a taky kytaru.“

Honzík: „Bubínek.“

Lenička: „Znám piano, jako máme tady ve školce.“

Mireček: „Nevím.“

Janička: „Piano.“

otázka č. 7

Baví tě hrát na hudební nástroje?

Anička: „Baví mě to, ale neumím to.“

Honzík: „Rád hraju na bubínek.“

Lenička: „Trochu baví.“

Mireček: „Ani moc ne.“

Janička: „To mám ráda.“

otázka č. 8

Chtěl/la by si, abychom ve školce více zpívaly?

Anička: „Asi jo, nevím.“

Honzík: „To nevím, asi ne.“

Lenička: „Třeba jo.“

Mireček: „Nevím.“

Janička: „To by mě možná bavilo.“

Rozhovor s dětmi č.2

výstupní prověrka – 19. 12. 2019

otázka č. 1:

Zpíváš rád/ráda?

Anička: „Zpívám ráda.“

Honzík: „Docela jo.“

Lenička: „Znám hodně písniček, baví mě to.“

Mireček: „Nevím, asi jo.“

Janička: „Jo, zpívám.“

otázka č. 2:

Baví tě zpívat s dětmi v mateřské škole?

Anička: „Baví mě, když zpíváme a hrajeme.“

Honzík: „Jo to je sranda.“

Lenička: „Baví.“

Mireček: „Moc ne, baví mě moc bubínek.“

Janička: „Baví mě to.“

otázka č. 3:

Znáš nějakou písničku?

Anička: „Ano, znám.“

Honzík: „Znám jednu.“

Lenička: „Znám jich spoustu.“

Mireček: „Znám ty muzikanty.“

Janička: „Znám hodně.“

otázka č. 4:

Jak se jmenuje, zvládneš ji zazpívat?

Anička: „Zvládnu, jsou to Muzikanti, teda Já jsem muzikant.“

Honzík: „Znám Sněhuláka.“

Lenička: „Znám Já jsem muzikant a taky tu čertí a Foukej, foukej větříčku.“

Mireček: „Umím tu s muzikantem.“

Janička: „Baví mě Sněhuláci a taky Já jsem muzikant a Zima tu je.“

otázka č. 5

Posloucháš rád/ráda písničky?

Anička: „Moc mě to baví.“

Honzík: „Posloucháme je přece tady.“

Lenička: „Baví mě poslouchat.“

Mireček: „Docela jo.“

Janička: „Jo poslouchám je už i doma.“

otázka č. 6

Znáš nějaký hudební nástroj?

Anička: „Piano, bubínek, basu, trumpetu a taky kytaru.“

Honzík: „Basu a buben.“

Lenička: „Vím, jak vypadá i harfa, znám taky kytaru a piano a basu.“

Mireček: „Bubínek a taky piano.“

Janička: „Pamatuju si harmoniku, to mě bavilo a taky vím, jak vypadá piano a kytara.“

otázka č. 7

Baví tě hrát na hudební nástroje?

Anička: „Baví, nejvíc mě baví triangl.“

Honzík: „Baví mě bubínek.“

Lenička: „Líbilo se mi hraní na buben a taky ty dřívka.“

Mireček: „Někdy mě to taky baví.“

Janička: „Baví, hlavně buben a pak taky ta harmonika.“

otázka č. 8

Chtěl/la by si, abychom ve školce více zpívaly?

Anička: „Zpívat mě baví.“

Honzík: „Třeba jo, někdy.“

Lenička: „Klidně jo.“

Mireček: „Asi jo.“

Janička: „Písničky mě baví a taky to tancování.“

Hodnocení hudebních schopností

K hodnocení kvality hudebních schopností jsem použila hodnotící škálu tříbodové stupnice 0-2. Hodnotila jsem osm dětí ve věku 4-6 let.

0 bodu – podprůměrná úroveň hudebních schopností

1 bod – průměrná úroveň hudebních schopností

2 body – nadprůměrná úroveň hudebních schopností

Hodnotit budu tyto schopnosti:

1. Rytmické cítění
2. Hudební sluch
3. Hudební paměť
4. Tonální cítění
5. Interpretace písně

1. Rytmické cítění

1. úkol: hra s bubínkem-rychle (běh), pomalu (chůze), nehraji (stoj)
2. úkol: vytleskávání jména, vytleskání podle vzoru učitelky

2. Hudební sluch

1. úkol: vysoký/nízký tón (vysoký tón-ptáček, nízký tón-medvěd)
2. úkol: silný/slabý tón (silný tón-dupe ježek, slabý tón-letí motýl)
3. úkol: poznej hudební nástroj

3. Hudební paměť

1. úkol: poznej píseň (Prší, prší)

4. Tonální cítění

1. úkol: dokonči píseň (Prší, prší)

5. Interpretace písně

1. úkol: zazpívej píseň, podle své volby

Příloha III: Fotografie z realizace programu

Tematický celek „My jsme muzikanti“- hra na akordeon

Zdroj: Kázecká (2019)

Zdroj: Kázecká (2019)

„Já jsem muzikant“ - hra na prádelní šňůru

Zdroj: Kázecká (2019)

„Tluče bubníček“ - hra na bubínky

Zdroj: Kázecká (2019)

„Muzika do tance vyhrává“ - najdi kamaráda pomocí sluchu

Zdroj: Kázecká (2019)

Zdroj: Kázecká (2019)

„Já jsem muzikant“ – hra na alternativní hudební nástroje

Zdroj: Kázecká (2019)

„Muzika do tance vyhrává“ – zahraj na kamaráda

Zdroj: Kázecká (2019)

Tematický celek „Podzim je tu“ - hra na alternativní nástroje

Zdroj: Kázecká (2019)

Tematický celek „Těšíme se na Vánoce“ - hra na Orffovy nástroje

Zdroj: Kázecká (2019)